

Nr 121.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående särskilda stödåtgärder för hästaveln m. m.; given Stockholms slott den 20 februari 1953.

Kungl Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen behandlas det betänkande med förslag till åtgärder för stödjande av hästaveln m. m., som avgivits av 1951 års hästavelsutredning. För att under ett tillfälligt krisläge stödja aveln av hästar utav kallblodsras föreslås, att under fyra år dels särskilda bidrag skall lämnas till föreningar och i speciella fall privatpersoner, som håller hingstar av ardenerras eller nordsvensk ras, dels vid premieringarna frisedlar, lydande på ett belopp av 50 kronor, skall utdelas till samtliga premierade fölston samt till uppvisade eller premierade två- och treåriga ungston av kallblodsras eller använda inom remontaveln. I syfte att begränsa medelsbehovet för hingstbidragen förordas att amorteringstiden för statliga lån till inköp av hingstar av kallblodsras skall ökas från åtta till tio år. För dessa ändamål beräknas, utöver nu utgående medel från anslaget till hästavelns befrämjande, ett årligt belopp av 450 000 kronor till hingstbidrag och 350 000 kronor till frisedlar eller tillhoppa 800 000 kronor. Medlen föreslås skola utgå ur statens hästavelsfond.

Till bevarings- och uppfödningsspremier för godkända, men icke inköpta remonter för åren 1954 och 1955 bör ytterligare 150 000 kronor disponeras ur statens hästavelsfond.

Reservationsanslaget till hästavelns befrämjande för budgetåret 1953/54 föreslås skola upptagas med ett belopp av 1 330 000 kronor.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, följande:

I årets statsverksproposition (IX ht p. 57) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1953/54 till Hästavelns befrämjande beräkna ett reservationsanslag av 1 385 000 kronor.

Jag torde nu få återkomma till denna anslagsfråga och vissa därmed sammanhängande problem.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade min företrädare i ämbetet den 13 juni 1951 sakkunniga för att verkställa av riksdagen begärd utredning rörande de åtgärder, som bör vidtagas för att åstadkomma en hästavel motsvarande landets behov. De sakkunniga, vilka antog benämningen 1951 års hästavelsutredning, var godsägaren C. G. Liedberg, Assmåsa, Sövdeborg, tillika ordförande, chefen för jordbrukstekniska institutet professorn N. H. Berglund, sedermera majoren F. M. S. Bruzelius, byråchefen i lantbruksstyrelsen G. I. F. Gustafsson, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren H. B. Lindström i Rosshol samt ledamoten av riksdagens första kammare, lantbrukaren K. I. Nilzon i Ringarum.

Utredningen har den 12 november 1952 avgivit betänkande med förslag till åtgärder för stödjande av hästaveln m. m. (SOU 1953: 3).

Över betänkandet i dess helhet har, efter remiss, yttranden avgivits av överbefälhavaren, statskontoret, lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen, statens jordbruksnämnd, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, samtliga hushållningssällskap, Avelsföreningen för svenska ardennerhästen, Avelsföreningen för svenska varmlodiga hästen, Föreningen nordsvenska hästen, Riksförbundet Landsbygdens folk och Sveriges lantbruksförbund.

Yttranden har dessutom avgivits dels vad angår skogsbrukets behov av hästar av domänstyrelsen, skogsstyrelsen, Sveriges skogsägareförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, dels ock i fråga om uttagning

av hästar och traktorer för krigsmakten av arbetsmaknadsstyrelsen och Svenska lantarbetsgivareföreningen.

Överbefälhavaren har med sitt utlåtande överlämnat yttranden från chefen för armén och arméförvaltningens intendenturavdelning.

Jag torde i detta sammanhang få erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 maj 1952 uppdrog åt 1951 års hästavelsutredning att jämväl verkställa av riksdagen begärd utredning rörande möjligheterna för export av hästar. Utredningen har den 12 november 1952 avgivit skrivelse härom. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 december 1952 föranledde skrivelsen ingen åtgärd.

I skrivelse den 27 augusti 1952 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om medelsanvisning till anslaget för hästavelns befrämjande.

Vidare har *lantbruksstyrelsen* i skrivelse samma dag hemställt om medelsanvisning till uppfödning- och bevaringspremier för godkända men icke inköpta remonter m. fl. hästar.

I detta sammanhang får jag även anmäla, att *hushållningssällskapens förbund* i skrivelse den 30 september 1952 föreslagit viss ändring i bestämmelserna om penningpris till premierad hingst.

Slutligen har *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen* (skr. 29/1 1953) hemställt, att uppfödning-premier till varmblodiga travhästar måtte utgå efter samma grunder som till galopphästar. Över framställningen har yttrande avgivits av *lantbruksstyrelsen*, som därvid bifogat yttrande av Svenska travsportens centralförbund.

Jag torde här efter först få lämna en sammanfattning av nyssnämnda betänkande samt redogöra för yttrandena över detta.

I. Hästavelsutredningens betänkande.

Översikt över betänkandets innehåll.

För att få en överblick av den nuvarande tillgången på dragkraft och det framtida behovet av hästar inom lantushållningen har utredningen i samråd med statistiska centralbyrån och jordbrukets utredningsinstitut företagit en särskild statistisk undersökning. Utredningen har vidare haft tillgång till vissa av institutet publicerade beräkningar över det svenska hästbeståndets sannolika storlek under den närmaste framtiden.

Enligt utredningens undersökning fanns den 1 februari 1952 omkring 351 000 treåriga och äldre arbetshästar i jordbruket. Antalet traktorer var vid samma tidpunkt sammanlagt 86 800, varav 76 200 egentliga traktorer samt omkring 10 000 s. k. epatraktorer och 600 jeepar. Enligt de uppgifter, som erhöles vid undersökningen, är en ytterligare mekanisering av dragkraften att vänta. Utredningen har sålunda räknat med att antalet traktorer i jordbruket omkring år 1955 kommer att utgöra bortåt 105 000 och omkring år 1960 kanske 130 000.

Som en följd av den tilltagande mekaniseringen kommer enligt utredningens undersökning en fortsatt minskning av hästbeståndet att ske. Att döma av de vid undersökningen erhållna uppgifterna skulle dock omkring 300 000 arbetshästar behövas i jordbruket även sedan traktorbehovet blivit fyllt. Enligt uppgifter rörande hästbeståndets reproduktionsförhållanden, som varit utredningen tillgängliga, skulle emellertid antalet arbetshästar i åldern tre år och däröver redan år 1955 ha nedgått till 300 000 eller det antal, som jordbrukarna anser sig ha behov av under den närmaste framtiden. Med nuvarande ålderssammansättning av hästbeståndet och med nuvarande begränsade årstillskott av föl kan emellertid en häststam av denna storlek icke upprätthållas i framtiden. Enligt de beräkningar utredningen har utfört skulle antalet arbetshästar till 1950-talets slut komma att nedgå till omkring 200 000 eller under mycket gynnsamma omständigheter till omkring 230 000.

Enligt utredningens mening synes det kunna medföra allvarliga konsekvenser att utan vidtagande av särskilda åtgärder våga räkna med en framtida stabilisering av hästuppfödningen. Då reproduktionen av hästbeståndet för närvarande är mindre än vad som motsvarar det framtida behovet kan så småningom en knapphet på hästar motses. Av olika skäl, icke minst dragkraftsbehovet vid avspärrning eller krig, bör enligt utredningens uppfattning häststammen grundas på inhemsk avel. I samband därmed har utredningen understrukit att en inträffad knapphet icke bör mötas med import, bland annat av det skälet, att en import kan lamslå ett nyvaknat intresse för aveln. Härtill kommer att en import ju knappast kan påräknas i ett krisläge.

Utredningen har därför funnit, att under en relativt kort övergångstid särskilda åtgärder är erforderliga för att möjliggöra en hästavel, motsvarande jordbrukets framtida behov, även om detta behov successivt skulle nedgå ytterligare från nu uppskattat antal. I detta syfte har utredningen föreslagit, att särskilda statliga bidrag skall lämnas till föreningar och i speciella fall även privatpersoner, som håller hingstar av ardenneras och nordsvensk ras. I avelsstimulerande syfte har vidare föreslagits, att vid hästpremieringarna skall utöver i reglementet fastställda belöningar frisedlar, lydande på ett belopp av 50 kronor, utdelas för samtliga premierade fölston samt att i fråga om treåriga ston de nu utgående frisedlarnas värde skall höjas från 30 till 50 kronor.

Nämnda stödåtgärder skall enligt utredningens förslag gälla för en tid av fem år och medför kostnadsökningar för statsverket till ett belopp av (500 000 + 360 000 =) 860 000 kronor om året. Enligt utredningens förslag skall medel för dessa kostnader disponeras ur statens hästavelsfond.

Utredningen har vidare framhållit, att den ökade traktor användningen och den minskade hästanvändningen medför vissa konsekvenser för näringslivets försörjning med dragkraft vid handelsavspärrning eller krig. På grund av hästbeståndets minskning måste nämligen större delen av traktorerna kunna hållas i drift även i ett krisläge. För att bereda jordbrukar-

na möjlighet att själva anpassa sitt beredskapsbehov i händelse av ett krisläge har utredningen i detta sammanhang uttalat sin anslutning till ett av överbefälhavaren framlagt förslag, att en bättre samordning bör åstadkommas vid uttagningen av hästar och traktorer för krigsmakten. Med instämmande i en av Sveriges lantbruksförbund och hushållningssällskapens förbund utarbetad promemoria, har utredningen vidare ansett synnerligen angeläget, att förberedelser vidtages för beredskapslagring av olja inom jordbruket. Dessutom har utredningen understrukt betydelsen av att föranstaltanden träffas redan i fredstid för en omställning av jordbrukets traktorer till gengasdrift.

Då frågan om uttagningen av hästar och traktorer för krigsmakten liksom också andra av utredningen berörda beredskapsfrågor torde få prövas i andra sammanhang anser jag mig icke här böra närmare ingå på dessa spörsmål.

Nuvarande dragkraftstillgång och framtida behov av hästar inom jordbruket.

Det av utredningen framlagda materialet rörande den nuvarande tillgången på dragkraft och det framtida behovet av hästar inom jordbruket torde vara av sådan betydelse för bedömandet av hästavelns läge, att en närmare redogörelse härför torde böra lämnas, innan utredningens detaljförslag upptages till behandling.

Såsom förut nämnts, har utredningen i samråd med statistiska centralbyrån och jordbrukets utredningsinstitut utfört en särskild undersökning rörande antalet hästar och traktorer vid jordbruk av olika storlek och inom olika s. k. naturliga jordbruksområden. I samband med denna undersökning har upplysningar även inhämtats om huruvida främdeles traktorer kommer att användas i stället för hästar och om hur många arbetshästar om tre år och däröver, som kan behövas i jordbruket, sedan behovet av traktorer fyllts. Ifrågavarande uppgifter har inhämtats från omkring 6 000 av de brukningsenheter med över 2 ha åker, vilka ingår i statistiska centralbyråns årliga arealinventering. Ehuru undersökningen sålunda anordnats på grundval av ett begränsat urval, synes företagna kontrollundersökningar ge vid handen, att de framkomna resultaten lämnar en tillfredsställande bild av de verkliga förhållandena. Av undersökningen framgår bland annat följande.

Med ledning av den föreslagna undersökningen kan det totala antalet arbetshästar i jordbruket, födda år 1949 eller tidigare, beräknas ha varit 351 000 den 1 februari 1952 vid brukningsenheter med över 2 ha åker. Av detta antal var 7 370 eller 2,1 procent militära ackordshästar. Redovisningen av hästbeståndets fördelning på olika storleksgrupper av jordbruk visar, att 175 000 eller nära hälften av hela antalet arbetshästar fanns vid brukningsenheter om 2—10 ha åker samt att över 270 000 eller mer än tre fjärdedelar av samtliga fanns inom de båda storleksgrupperna om 2—10 och 10—20 ha åker tillsammans. En redovisning av hästbeståndets geografiska fördelning visar vidare en viss koncentration av hästbeståndet till

de skogrika områdena. Mer än hälften av hela beståndet redovisades sålunda i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt i norra Sverige. Det kan i detta sammanhang också nämnas, att icke fullt hälften av de redovisade arbetshästarna uppgavs utslutande användas för jordbrukskörslor, medan övriga användes både för jordbruksändamål och för skogskörslor.

Beträffande hästbeståndets förändringar anför utredningen, att enligt kreatursräkningarna det totala antalet hästar, således inberäknat även andra än de i jordbruket använda, sjunkit från 630 000 år 1937 till 385 000 år 1952 eller med 40 procent. Minskningen av hästarna i åldern tre år och däröver var relativt sett något mindre, medan däremot antalet föl och unghästar reducerats till mindre än en tredjedel av det antal, som redovisades år 1937. Nedgången har varit olika stor i olika storleksgrupper av gårdar och i olika geografiska områden. Den vid utredningens stickprovsundersökning konstaterade koncentrationen av arbetshästarna till de mindre brukningsenheterna och till de skogrika områdena har sålunda accentuerats genom denna utveckling. Vidare har en markant förskjutning mot de högre åldrarna inträtt. Ännu år 1944 befann sig sålunda 42 procent av hästarna i åldern 1—6 år, medan år 1950 endast 25 procent tillhörde dessa åldrar. Å andra sidan hade under samma tid antalet hästar i åldrarna 10—15 år stigit från 24 till 39 procent.

Såsom inledningsvis anförts skulle enligt de upplysningar, som de tillfrågade jordbrukarna lämnat vid utredningens undersökning, omkring 300 000 arbetshästar behövas i jordbruket, sedan traktorsbehovet fyllts. Vilken tidpunkt detta skulle gälla, anser sig utredningen icke kunna närmare bestämma. Utredningen uttalar emellertid, att svaren på frågan om det framtida hästbehovet torde äga giltighet för de närmaste åren, låt säga till år 1955. Under tiden från undersökningstillfället fram till sistnämnda år skulle enligt de erhållna uppgifterna en minskning av det nuvarande hästbeståndet med ungefär 47 500 arbetshästar eller 13,5 procent vara att vänta. Härvid synes tillika en ytterligare förskjutning ske av hästhållningen till de mindre jordbruken och till skogsbygderna. Utredningen tror sig vidare kunna draga den slutsatsen, att hästbeståndets framtida storlek i större utsträckning än tidigare sammanhänger med hästens användning i skogsbruket.

Utredningen framlägger, såsom förut berörts, även vissa prognosberäkningar rörande hästbeståndets framtida utveckling, hämtade från en av sekreteraren Arvid Andersson utarbetad och av jordbrukets utredningsinstitut publicerad undersökning. Rörande dessa beräkningar, vilka utredningen för sin del anser sig kunna godtaga, lämnas följande redogörelse i betänkandet.

Prognosen för år 1955 förutsätter enligt ett första alternativ, att antalet betäckta ston utgör 6,8 procent av samtliga hästar över fölåldern, att antalet föl motsvarar 55 procent av antalet betäckta ston och att 12 procent av fölen och 8,9 procent av hästarna över fölåldern avgår. I ett andra, som mindre sannolikt bedömt alternativ, har blott det avvikande antagandet gjorts, att antalet betäckta ston kan komma att uppgå till i runt tal 10 procent av hästbeståndet över fölåldern. Enligt det första alternativet skulle hästbe-

ståndet, föl oräknade, år 1955 ha sjunkit till 320 000. Enligt det andra alternativet skulle motsvarande siffra bli högst 340 000.

Prognosen för år 1960 förutsätter en större avgång i hästbeståndet som en följd av den ogynnsamma åldersfördelningen, nämligen 11,1 procent. Vid en betäckningsfrekvens av 6,8 procent skulle enligt dessa beräkningar hästbeståndet över följaldern år 1960 utgöras av 215 000 djur. Efterhand som nedgången i beståndet medför ökad efterfrågan på hästar, kan emellertid avelsarbetet komma att stimuleras. Under förutsättning av en stigande betäckningsfrekvens kan därför antagas ett något större bestånd än ovan angivits, nämligen 225 000 hästar, föl oräknade, eller under mycket gynnsamma omständigheter 260 000 hästar. Sistnämnda siffra antages kunna nås endast med hjälp av särskilda stimulansåtgärder.

Då det i utredningens egen undersökning redovisade framtida behovet av hästar vid brukningsenheter med över 2 ha åker avser arbetshästar i åldern tre år och däröver, har utredningen för erhållande av jämförliga tal reducerat de anförda prognossiffrorna med två årskullar unghästar. Enligt prognosberäkningarna skulle då antalet arbetshästar uppgå år 1955 till omkring 300 000 och år 1960 till omkring 200 000 eller under mycket gynnsamma omständigheter omkring 230 000.

Då hästbeståndets minskning är en omedelbar följd av övergången till mekanisk dragkraft, har utredningen vid sin undersökning av dragkraftsförhållandena i jordbruket även inhämtat uppgifter om det nuvarande traktorsbeståndets storlek och fördelning samt om den framtida traktorsanvändningen i jordbruket. Enligt dessa uppgifter beräknades antalet egentliga traktorer den 1 februari 1952 uppgå till 76 200. Härtill kom omkring 10 000 s. k. epatraktorer och 600 jeepar, varför det sammanlagda antalet maskinella dragenheter utgjorde omkring 86 800. Icke mindre än 145 000 brukare skulle därtill enligt vad undersökningen visar anlita förhyrd eller lånad traktor. Här nämnda data skulle innebära, att uppskattningsvis minst två tredjedelar av samtliga jordbruk i landet med över två ha åker helt eller i vart fall för vissa arbeten använder maskinell dragkraft.

Enligt de erhållna svaren på frågan huruvida i framtiden traktorer kommer att användas mer än nu i stället för hästar skulle så vara fallet beträffande betydligt mer än en fjärdedel av landets jordbruk. Den ökade användningen av traktorer skulle i särskilt stor utsträckning vara att vänta vid jordbruk med 10—20 ha åker men också vid de större jordbruken om 50 ha åker och däröver.

Genom den ökade traktoranvändningen skulle enligt undersökningen antalet brukningsenheter utan egna hästar komma att icke obetydligt öka under den närmaste framtiden. Av de omkring 6 000 uppgiftslämnarna saknade vid undersökningstillfället 17,5 procent egna hästar, men ytterligare 2,4 procent hade för avsikt att driva sina jordbruk utan egna hästar. Att döma av dessa uppgifter skulle sålunda ungefär vart femte jordbruk i en nära framtid komma att drivas utan egna hästar.

Avelsarbetets omfattning och hästuppfödningens ekonomiska förutsättningar.

Utredningen har i sitt betänkande även sammanställt vissa uppgifter om hur hästbeståndets nedgång återverkar på avelsarbetet. Därvid framhåller utredningen till en början, att återverkningarna kommer till synes redan i den omfattning, vari de statliga räntefria lånen för inköp av avelsdjur utnyttjas. Utlåningsverksamheten är avsedd att ge stöd för inköp av ädla avelsston, ardennerhingstar samt avelshingstar och avelsston av nordsvensk ras. Utlåningen har för samtliga ändamål nedgått från senare delen av 1940-talet och har blivit särskilt markant från budgetåret 1950/51.

Till belysning av det avtagande intresset för hästaveln anför utredningen vidare, att antalet hingstar av ardenneras nedgått till omkring hälften av beståndet för tio à femton år sedan och av nordsvensk ras till omkring två tredjedelar av det tidigare beståndet. Beträffande hingsthållningen uppger utredningen vidare följande.

Av de 590 ardennerhingstar, som fanns år 1951, ägdes 215 av föreningar och 375 av enskilda. Av de 246 nordsvenska hingstarna ägdes 77 av föreningar, 148 av enskilda och 8 av staten. Det kan i förevarande sammanhang vara av intresse att något beröra hingstföreningsverksamhetens utveckling. Till belysning härav har i följande tabell sammanställts de uppgifter, som lämnas i den av lantbruksstyrelsen utgivna lantbrukskalendern om föreningarnas verksamhet.

År	Antal hingstföreningar	Antal hingstar av		
		ardenner-ras	nordsvensk ras	varmblods-ras
1937	323	416	67	—
1942	346	420	101	2
1947	308	324	103	1
1948	293	319	84	1
1949	287	295	91	2
1950	264	251	81	1
1951	247	215	77	3

Såsom framgår av tabellen har såväl antalet hingstföreningar som antalet av föreningarna hållna hingstar avsevärt minskat under senare år. En jämförelse mellan föreningarnas hingstbestånd och det totala hingstbeståndet visar vidare, att nedgången för ardennerasen varit starkast i fråga om de föreningsägda hingstarna, medan för den nordsvenska rasen nedgången varit starkast för hingstar i enskild ägo.

Antalet betäckta ston per hingst har i fråga om samtliga föreningsägda hingstar nedgått från 65 år 1937 till 29 år 1951. Av utredningen anförda betäckningssiffror visar, att nedgången varit än större för hingstar i enskild ägo, särskilt då hingstar av nordsvensk ras. I samband därmed påpekar utredningen, att nedgången av betäckningarna varit avsevärt större än minskningen av antalet hingstar, vilket inneburit försämrad ekonomi för hingsthållningen över huvud taget och icke minst för hingstföreningarna, som i huvudsak har att täcka kostnaderna för hingsthållningen med språngavgifterna.

Till ytterligare belysning av de konsekvenser, som hästbeståndets minskning fått för avelsarbetet, upplyser utredningen slutligen, att antalet premierade ardennerhästar uppgick till endast 5 000 år 1951 mot 7 500 år 1947 och antalet premierade nordsvenska hästar till 2 700 respektive 4 700.

För att få underlag för en bedömning av hästavelns lönsamhet har utredningen genom förmedling av de tre större avelsföreningarna inhämtat uppgifter från ett fyrtiotal större och mindre hästuppfödare om uppfödningsskostnaderna för unghästar. Uppgifterna har insamlats på grundval av ett för ändamålet i samråd med Sveriges lantbruksförbunds driftsbyrå upprättat frågeformulär. För erhållande av jämförelsematerial har vidare motsvarande uppgifter införskaffats från Flyinge stuteri, hingstuppfödningssanstalten Vången och Grans försöksgård i Öjebyn. På grundval av det sålunda insamlade materialet har en kalkyl över kostnaderna upprättats av nyssnämnda driftsbyrå. Kalkylen utvisar, att under givna förutsättningar totalkostnaden för uppfödningen av en treårig nordsvensk häst eller varmblodshäst uppgår till omkring 3 000 kronor och för uppfödningen av ardennerhäst till cirka 3 400 kronor. Den högre kostnaden för ardennerhäst betingas av det högre foderbehovet för unghästar av denna ras.

Till jämförelse härmed anför utredningen vissa uppgifter om inköpriserna för fyraåriga arbetshästar, vilka uppgifter lämnats av skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget på grundval av inkomna försäkringsansökningar. Uppgifterna ger vid handen, att hästpriserna visserligen visar en tendens till successiv ökning men att de fortfarande endast uppgår till mellan 1 500 och 1 600 kronor i södra och mellersta Sverige samt till omkring eller något över 2 000 kronor i nordligaste Sverige. En jämförelse mellan de kalkylerade uppfödningsskostnaderna och rådande hästpriser synes följaktligen berättiga till den slutsatsen, att i flertalet fall väsentligt högre hästpriser än de nuvarande fordras för att uppfödningen av arbetshästar skall bli ekonomiskt lönande.

Slutsatser om hästavelns läge.

Vid sitt bedömande av hästavelns läge har utredningen till en början erinrat om att antalet arbetshästar redan år 1955 kommer att vara nere i 300 000, således det antal, som enligt jordbrukarnas egna uppgifter erfordras, sedan traktorsbehovet fyllts. Med hänsyn till den sannolika återväxten och avgången av hästar anser utredningen, att detta antal icke kan vidmakthållas under de följande åren utan att man kan räkna med, att antalet arbetshästar år 1960 sjunkit till omkring 200 000 eller i gynnsammaste fall, om särskilda åtgärder vidtages, till omkring 230 000.

Under dessa förhållanden skulle enligt utredningens mening en viss balans i fråga om hästbeståndets storlek kunna väntas inom kort, varefter en knapphet på hästar skulle inträda. I sistnämnda läge torde hästpriserna komma att stiga, varför man kan ha anledning förmoda att på något längre sikt relationerna mellan uppfödningsskostnader och hästpriser kommer att

bli gynnsammare än för närvarande samt en stabilisering av avelsarbetet på en viss nivå så småningom inträda. Enligt utredningens mening kan det emellertid medföra allvarliga konsekvenser att utan vidtagande av särskilda åtgärder räkna med en sådan stabilisering. Härom anför utredningen i huvudsak följande.

Till en början erinrar utredningen om att hästaveln fordrar mycket lång tid. De betäckningar, som sker under år 1954, ger färdiga arbetshästar först år 1958 eller 1959. Med nuvarande hästpriser torde knappast någon ökning av aveln vara att vänta, förrän mera påtagliga tecken på en ökad efterfrågan kommer till synes. Under tiden kan det vara fara för att hästbeståndet sjunker under det antal, som synes vara behövt för jordbrukets och skogsbrukets egna normala behov. Utredningen har i detta sammanhang anmält, att skogsarbetsstudieorganisationerna i en gemensam skrivelse framhållit angelägenheten av att det hästbestånd, som för närvarande finns att tillgå för skogsbruket, icke nämnvärt minskas. Organisationerna har därvid framhållit, att hästen endast till en mindre grad kan ersättas av mekanisk dragkraft i skogsbruket och att den är i stort sett outhärlig som dragare, då det gäller lunningsarbeten på de flesta marker.

För behovet av omedelbara stimulerande åtgärder talar vidare avelsarbets nuvarande läge. Om hingsthållningen fortsätter att minska i samma takt som för närvarande, kan detta nämligen allvarligt begränsa möjligheterna att höja hästbeståndets reproduktion. Den minskade hingsthållningen och det avtagande intresset över huvud taget för hållandet av avelsdjur innebär en fara för häststammens kvalitet, eftersom urvalsmaterialet minskas. Vidare bör beaktas den fara för en svåröverkomlig desorganisation av avelsarbetet, som ligger däri att hästuppfödarna nedlägger sin verksamhet och övergår till annan produktion. En återgång till hästuppfödning torde säkerligen i många fall icke kunna ske, sedan en sådan produktionsomläggning ägt rum, kanske med utbyte av arbetskraft och stallbyggnadernas ianspråktagande för andra ändamål.

Utredningen berör i detta sammanhang även frågan om möjligheterna att genom import fylla uppkommande brister i hästbeståndet och anför därom följande.

Det torde i och för sig vara möjligt att vid vissa tillfällen under fredstid importera arbetshästar. Emellertid synes det varken möjligt eller lämpligt att grunda hästbeståndet på en kontinuerlig import av brukshästar. Redan i fredstid kan tillförselmöjligheterna beräknas bli ojämna, icke minst ur kvalitetssynpunkt, och i ett krisläge kan man av lättförstådda skäl icke räkna med att vidmakthålla hästbeståndet genom import. Såsom torde framgå av vad utredningen anför i det föregående är det också främst med tanke på förhållandena och behoven i ett krisläge, som den inhemska hästaveln utgör en viktig tillgång för landet. En hästimport, som av tillfälliga valutaförhållanden eller produktionskonjunkturer i vissa lägen kan ske till lägre priser än vad den inhemska aveln kan arbeta med, kan därför ur beredskapssynpunkt få betänkliga konsekvenser. Om vid stigande hästpriser och begynnande förutsättningar för en ökad reproduktion av hästar priserna genom import från exempelvis valutasvaga länder skulle ånyo bringas i nedåtgående, skulle utan tvivel det nyvaknade intresset för hästaveln förbytas i ett definitivt övergivande av denna produktion. Sedan den inhemska aveln efter ett långvarigt arbete fått fram ett för landets behov lämpligt urval inom olika raser, skulle det också ur denna synpunkt vara synnerligen betänkligt att grunda en viss del av hästbeståndet på import. Enligt utred-

ningens bestämda uppfattning bör av här anförda skäl landets hästbestånd grundas på inhemsk avel. Import av hästar bör därför, såsom för närvarande är fallet, endast få ske efter särskilt tillstånd och då speciella skäl finnes härför.

Vidare erinrar utredningen om de risker, som hästbeståndets minskning medför i fråga om den ekonomiska och militära försvarsberedskapen. Härom anför utredningen bland annat följande.

En samlad dragkraftstillgång om cirka 105 000 traktorer och 300 000 hästar kan kanske i fredstid bedömas som tillräcklig för jordbrukets och skogsbrukets behov och kan även, särskilt i fråga om traktorer, sägas innebära en viss dragkraftsreserv. Eftersom det av jordbrukarna redovisade framtida behovet av 300 000 arbetshästar kanske icke förutsätter ett maximalt utnyttjande av samtliga hästar, kan möjligen också ett hästbestånd av ungefär denna omfattning anses innefatta någon, om också begränsad dragkraftsreserv. Annorlunda blir emellertid läget, när antalet arbetshästar, såsom man redan nu kan förutse, sjunker väsentligt under 300 000. Såvitt man nu kan bedöma, finnes i så fall ingen reserv av hästar, utan man måste räkna med en kännbar knapphet på dessa även för normala behov.

Rörande försvarets utrustningsbehov och de första månadernas ersättningsbehov av dragkraft för arméns krigsorganisation har utredningen inhämtat följande uppgifter.

För närvarande kommer ungefär var sjätte fullåriga häst att behöva tagas i anspråk. Efter genomförande av planerad motorisering för armén blir det totala behovet av hästar mindre, men med hänsyn till att också hästbeståndet minskar, torde man även framdeles få räkna med att ungefär var sjätte eller eventuellt var femte häst måste uttagas. Motsvarande siffror för hjultraktorer är i nuvarande läge var fjortonde och framdeles var sjunde eller åttonde traktor. Vid krigstillstånd under längre tid kommer självfallet ytterligare anspråk för militära ändamål att ställas på jordbrukets dragkraftstillgångar och icke minst på draghästarna. Härutöver kan betydande dragkraftsbehov under vissa förhållanden uppstå för civila kommunikationsändamål. Sålunda kan traktorer behöva anlitas för landsvägstransporter av olika slag. Behoven för sådana fall kan dock knappast närmare angivas på förhand.

I anslutning härtill framhåller utredningen, att den utsträckning, vari hästar ersatts och kommer att ersättas med traktorer i jordbruket, medför att i ett krisläge en mycket kännbar brist uppstår på den enda dragkraft, som utan särskilda förberedande åtgärder kan försörjas med landets egna tillgångar, nämligen hästen. Utredningen förklarar sig vara väl medveten om att man icke utan kostnader, som är otänkbara att pålägga det allmänna, kan upprätthålla ett större hästbestånd än vad de enskilda hästägarna anser sig i behov av.

Enligt utredningens uppfattning befinner sig den inhemska hästaveln för närvarande i ett tillfälligt krisläge, som kan leda till eu särskilt ur beredskapssynpunkt betänklig men också med hänsyn till näringslivets behov icke önskvärd reducering av häststammen. För att vidmakthålla hästaveln i eu omfattning, som såvitt man nu kan bedöma svarar mot landets behov under nu överskådlig framtid, erfordras därför enligt utredningens mening

under en övergångstid särskilda stödåtgärder. Dessa åtgärder anser utredningen böra inriktas på dels att vidmakthålla de avelsmässiga förutsättningarna för hästuppfödningen, dels att i möjligaste mån stimulera en sådan ökning av hästuppfödningen, att häststammen icke reduceras i en långt större omfattning än vad som svarar mot det framtida behovet av hästar.

Eftersom nedgången av hästbeståndet och av hästuppfödningen huvudsakligen gäller kallblodsaveln, som också har den största betydelsen i förevarande sammanhang, anser utredningen, att stödåtgärderna främst bör sättas in på detta område. Utredningen uttalar dock samtidigt, att även varmbloodsaveln är betydelsefull ur de synpunkter, från vilka utredningen har haft att bedöma hästavelsfrågan. Sålunda framhålles, att varmblooden är användbara även för andra militära uppgifter än ridning och att de varmblood, som hålles för civila ändamål, utgör en reserv, som kommer jordbruket till godo, eftersom motsvarande antal arbetshästar sparas för jordbrukets behov. Med hänsyn härtill anser utredningen, att de av 1952 års riksdag beslutade uppfödnings- och bevaringspremierna under de närmaste åren för remonter, som kvarstår osålda hos uppfödarna, är väl berättigade för att därigenom ett antal övertaliga remonter skall kunna bevaras för arméns krigsbehov av hästar. Därför förutsättes, att i god tid en prövning sker av frågan om bibehållandet av dessa premier.

I detta sammanhang omnämnes även ett önskemål, som framförts av avelsföreningen för den varmbloodiga hästen, nämligen att antalet årligen inköpta remonter skall fastställas för en längre tidsperiod, så att uppfödarna i god tid får kännedom om de kommande årens avsättningsmöjligheter. Föreningen har vidare framhållit, att då arméns fredsbehov utöver ridhästremonteringen kräver en årlig remontering av ett större antal lättare draghästar (ackorddraghästar), kan den för krigsbruk nödvändiga ridhästreserven av varmbloodiga hästar rymmas inom denna kategori hästar. Härigenom skulle genomförandet av uppfödarnas önskemål om en fast årlig remontering underlättas.

Under hänvisning till den kalkyl över uppfödningsekostnaderna för varmbloodiga hästar, som framlagts i betänkandet, förordar utredningen vidare en omprövning av remonterpriserna.

I fråga om på vilka punkter stödåtgärder för kallblodsaveln är mest påkallade och kan ge bäst effekt, anser sig utredningen böra förordna en sådan koncentration av åtgärderna, att stödet på ett verksamt sätt kan tillgodose det förefintliga behovet och därigenom fylla sitt syfte. Med ledning av de i betänkandet redovisade uppgifterna om avelsarbetets nuvarande förutsättningar har utredningen därvid funnit, dels att hingsthållarna för närvarande arbetar under ekonomiska betingelser, som kan medföra en desorganisation av avelsarbetet, dels att ett utsträckande av frisedelssystemet till samtliga ur avelssynpunkt värdefulla fölston torde utgöra en lämplig stimulans för en ökad hästuppfödning. Utredningen förordar därför stödåtgärder på dessa områden.

Utredningens förslag.

1. **Bidrag till hingsthållare.** Vad angår stödåtgärder för hingsthållare erinrar utredningen till en början om att under anslaget till hästavelns främjande utgår å riksstaten sedan år 1947 ett årligt belopp av 50 000 kronor för understöd åt föreningar, som håller hingstar av nordsvensk ras.

Bidragen utlämnas genom hushållningssällskapen, som har att till lantbruksstyrelsen ingiva ansökan om erforderligt belopp jämte uppgift om antalet föreningar inom sällskapets område och av dessa ägda hingstar. På grundval av dessa ansökningar gör styrelsen framställning hos Kungl. Maj:t om skäligt bidrag till de olika sällskapen. Härvid beräknas i genomsnitt per hingst 500 kronor i södra och mellersta Sverige samt 600 kronor i norrlandslänen. Det högre genomsnittsbidraget för norrlandslänen motiveras med att föreningarna i denna del av landet har särskilt svåra ekonomiska problem. Sedan en fördelning av anslaget verkställt enligt nämnda beräkningsgrunder, ställes ett återstående odisponerat belopp till styrelsens förfogande att på ansökan fördelas mellan föreningar, som befinner sig i ett särskilt brydsamt läge. Sällskapen fördelar de för respektive sällskap fastställda beloppen enligt följande av Kungl. Maj:t fastställda bestämmelser, nämligen

att bidragen skall användas till understöd åt sådana inom vederbörande sällskaps områden verksamma hingstföreningar, som håller hingstar av nordsvensk ras och är av betydelse för det allmänna hästavelsarbetet samt vilkas stadgar är så avfattade, att de i möjligaste mån tryggar föreningarnas fortbestånd;

att understöd lämnas endast sådan förening, som bedrivit verksamhet under det år bidraget avser och som vid utgången av nämnda år fortfarande hade premierad hingst i sin ägo eller har för avsikt att före nästkommande års betäckningssäsong förvärva dylik hingst;

att bidragen fördelas mellan de olika föreningarna efter antalet utav dem ägda hingstar och därjämte göres beroende av föreningarnas behov av ekonomiskt understöd;

att förening, som kommer i åtnjutande av understöd, till vederbörande sällskap avlämnar redogörelse för inkomster och utgifter under det sist förflutna verksamhetsåret; samt

att redogörelse beträffande användningen av beviljat statsbidrag av vederbörande sällskap avgives till styrelsen före den 1 juli nästkommande år.

Till motivering för en allmännare tillämpning av denna bidragsform under en för kallblodsaveln kritisk övergångsperiod anför utredningen följande.

Beståndet av hingstar utav såväl ardenerras som nordsvensk ras har under senare år starkt minskat. Anledningen härtill är, att hingsthållningen som en följd av den minskade betäckningsfrekvensen i flertalet fall icke kan drivas utan avsevärda förluster. De årliga kostnaderna för hållande av hingst torde för närvarande uppgå till cirka 3 500 kronor. Denna beräkning har gjorts med utgångspunkt från att hingsten betingat ett inköpspris av 8 000 kronor och att räntefritt statslån med en amorteringstid av åtta år erhållits för denna inköpssumma. Kostnaderna fördelar sig på följande poster.

Foderlega	1 500
Försäkringspremier	800
Annonsering, veterinärvård m. m.	200
Amortering	1 000

Summa kronor 3 500.

Då hingstar numera, i alla händelser de föreningsägda, icke har nämnvärd användning som dragkraft, utgör språngavgifterna den enda inkomstkällan. Genomsnittliga antalet betäckningar för föreningsägda hingstar av ardenner-ras och nordsvensk ras sammantagna var under föregående år knappt 30. Språngavgiften synes i allmänhet uppgått till 50 kronor. Den genomsnittliga inkomsten per hingst blir sålunda 1 500 kronor, vilket innebär ett underskott för hingsthållaren med 2 000 kronor.

Till följd av dessa omständigheter har ett stort antal hingstföreningar kommit i ett brydsamt ekonomiskt läge. Detta utgör utan tvivel ett hot mot föreningsverksamhetens fortsatta bestånd och därmed för möjligheterna att upphålla en hästavel av erforderlig omfattning. Antalet hingstar kan väl sägas hittills icke ha nedgått i sådan omfattning, att icke beståndet är tillräckligt även för en högre betäckningsfrekvens än den nuvarande. Hingstbeståndets uttunning medför emellertid redan nu på många håll, att stona vid betäckning få transporteras lång väg med därav följande tidsförluster och transportkostnader. Dessa olägenheter kommer att ytterligare ökas, om hingstbeståndet blir alltför glest.

Utredningen förordar därför, att under en tid av förslagsvis fem år bidrag må kunna lämnas till samtliga föreningar och hushållningssällningarna, som håller hingst av ardenner-ras eller nordsvensk ras. Bidragen bör utgå på samma sätt och efter ungefär samma grunder, som tillämpas för de nuvarande bidragen för hållande av nordsvenska hingstar. Utredningen anser dock, att de föreslagna bidragen icke bör maximeras utan utgå med ett belopp, motsvarande underskottet på verksamheten. Till motivering härför anföres, bland annat, att bidragen i åtskilliga fall måste avse att återupprätta hingstföreningarnas ekonomi eller utgöra ett skydd mot ett hotande ekonomiskt obestånd. Bidragen har beräknats skola utgå med i medeltal 2 000 kronor per hingst för de föreningsägda omkring 200 ardennerhingstarna och 75 nordsvenska hingstarna, således med ett belopp av tillhoppa 550 000 kronor. Under förutsättning att under det i riksstatens nionde huvudtitel upptagna anslaget till hästavelns främjande även i fortsättningen 50 000 kronor beräknas för bidrag till nordsvenska hingstföreningar, skulle det föreslagna särskilda bidraget till föreningar, som håller kallblodshingstar, kunna reduceras till 500 000 kronor per år.

Med hänsyn till den betydelse, som den privata hingsthållningen haft och ännu har, har utredningen ansett sig böra överväga om icke även privata hingstägare i vissa fall bör kunna erhålla statligt stöd för sin verksamhet. Ehuru vissa invändningar kan göras häremot, ifrågasätter utredningen — särskilt av den anledningen att verksamheten är tämligen ojämnt fördelad i landet och nya föreningar icke torde bildas för närvarande — om icke i särskilda fall bidrag bör kunna utgå även till privata hingsthållare. Utredningen förutsätter dock härvid, att sträng återhållsamhet såväl beträffande bidragens fördelning som storlek skall iakttagas och att bidrag skall utlämnas först efter lantbruksstyrelsens prövning av hushållningssällskapens till styrelsen avgivna förslag. Såsom villkor för bidrag till privat hingstägare uppställas vidare den fordran, att vederbörande sedan minst tio år tillbaka hållit ur avelssynpunkt väl kvalificerade hingstar i trakt, där hingstförening

ej finnes och där hingsthållning eljest kunde äventyras. Med tanke på svårigheterna att utöva erforderlig kontroll över hingsthållningens ekonomiska resultat föreslås vidare, att bidragen skall maximeras till 500 kronor för varje hingst. Med hänsyn till den begränsade omfattning, vari bidrag till privata hingsthållare torde komma att utgå, anser utredningen att särskilda medel icke behöver beräknas för ändamålet.

2. Bidrag till frisedlar. Generella stimulansåtgärder i syfte att öka betäckningsfrekvensen har utredningen funnit otänkbara med hänsyn till kostnaderna. Utredningen har emellertid ansett sig böra framkomma med förslag om åtgärder av detta slag, begränsade till de ur avelssynpunkt kvalificerade stona. För detta ändamål föreslår utredningen en utvidgning av det vid hästpremieringarna tillämpade frisedelssystemet för ungston.

Enligt nu gällande hästpremieringsreglemente (SFS nr 703/1949) premieras treårigt ungsto, som befunnits vara av god beskaffenhet såsom individ, med frisedel lydande å 30 kronor (beträffande sto av skogsrussras 15 kronor). Frisedel utställes å viss hingst, som nämnden finner lämplig.

Enligt utredningens mening kunde det såsom en stimuleringsåtgärd för ett bättre utnyttjande i aveln av kvalificerade ston vara lämpligt att utdela frisedlar till samtliga vid hästpremieringarna premierade treåriga och äldre ston. Såsom skäl härför har utredningen anfört, att även om antalet sådana ston är begränsat i förhållande till hela antalet fölston, en åtgärd av detta slag kan förmodas icke blott leda till att ett mindre men kvalitativt högtstående tillskott erhålles till årskullarna av föl, utan även få en viss kvantitativ effekt. Framför allt är emellertid enligt utredningens mening en sådan åtgärd ägnad att göra hästuppfödarna uppmärksamma på de ändrade marknadsförhållanden för hästar, som kan vara att vänta.

Även den här ifrågavarande åtgärden bör enligt utredningens förslag ha karaktären av ett tillfälligt stöd under en period av förslagsvis fem år. För att få större effekt och bli ett påtagligt bidrag till kostnaderna för betäckning föreslås dock frisedelsbeloppet skola höjas till 50 kronor. Beträffande fullblodsston med i det följande nämnt undantag, varmblodiga travarston och ston av skogsrussras anser utredningen icke en sådan utsträckning av frisedelssystemet och höjning av frisedelsbeloppet erforderlig. Dock föreslås med hänsyn till remontaveln, att halvblodsston och sådana fullblodsston, som användes i halvblodsaveln, skall inbegripas i detta särskilda stöd.

Frisedlarna föreslås skola inlösas endast under förutsättning, att betäckningen skett av premierad eller staten tillhörig hingst. Däremot har hänvisning till viss hingst icke ansetts erforderlig.

Antalet premierade fölston och ungston utgjorde år 1951 omkring 6 000. Hur stort motsvarande antal kan bli efter en utvidgning av frisedelssystemet, är svårt att bedöma. Utredningen anser sig emellertid böra beräkna medel till 8 000 ston. Till de föreslagna frisedlarna erfordras sålunda omkring 400 000 kronor, varifrån dock bör frånräknas det belopp av omkring 40 000

kronor, som för närvarande utgår av anslaget för hästavelns befrämjande för frisedlar till fölston. Till särskilda bidrag för frisedlar beräknar utredningen därför ett belopp av 360 000 kronor per år.

Stödåtgärdernas finansiering m. m.

Till de föreslagna särskilda stödåtgärderna för hästaveln erfordras såsom framgår av vad förut anförts en ytterligare medelsanvisning av (500 000 + 360 000 =) 860 000 kronor per år. För en femårsperiod skulle sålunda krävas tillhoppa 4 300 000 kronor. I fråga om finansieringen av åtgärderna erinrar utredningen om att statens hästavelsfond, till vilken enligt riksdagens beslut år 1947 av behållningen å stuteriväsendets fond avsattes ett belopp av 5 000 000 kronor, icke tagits i anspråk förrän innevarande år. Enligt beslut av 1952 års riksdag skall nämligen ur fonden ett belopp av sammanlagt 270 000 kronor under det nu löpande och de två därefter följande budgetåren disponeras till uppfödning- och bevaringspremier för remonter. I fonden kvarstår således därefter alltså ett odisponerat belopp av 4 730 000 kronor. Då de föreslagna stödåtgärderna avser att övervinna ett krisläge för hästaveln, som för att få åsyftad verkan fordrar stöd av en relativt betydande storleksordning, finner utredningen det väl överensstämmande med fondens syfte, att de för ändamålet erforderliga medlen disponeras ur fonden. Utredningen erinrar dock samtidigt om att jordbruksutskottet år 1947 (utl. nr 10) vid behandlingen av frågan om inrättandet av fonden förutsatte, att en mera väsentlig nedgång av denna borde ersättas, när läget så tillät.

II. Yttrandena.

Allmänna synpunkter.

Utredningens allmänna syn på hästavelns nuvarande läge och dess slutsats, att under en övergångstid särskilda åtgärder erfordras för att vidmakthålla och stimulera den inhemska hästaveln, vitsordas nästan genomgående i remissyttrandena.

Överbefälhavaren uttalar sålunda följande.

I likhet med vad utredningen föreslagit och i överensstämmelse med vad som anförts av chefen för armén och arméförvaltningen bör snara och tillräckligt kraftiga åtgärder vidtagas för att stödja hästaveln. Fölproduktionen måste närmast bringas upp till vad som kan anses motsvara det verkliga omsättningsbehovet för det framtida hästbeståndet. Såsom utredningen framhållit kan det icke vara lämpligt att med konstlade medel på längre sikt upprätthålla hästbeståndet. I stället synes ansträngningarna, som utredningen föreslår, böra inriktas på att under den kritiska period, som nu förestår, upprätthålla avelsmaterialet i en sådan omfattning att möjligheterna för en naturlig och tillräckligt snabb stabilisering föreligger, när efterfrågan på hästar ökar.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att det å ena sidan visserligen kan förväntas att vid en inträdande knapphet på hästar priserna kommer att stiga så mycket, att uppfödningen blir tillräckligt lönsam för att en ökning därav ånyo skall stimuleras, men att å andra sidan som en följd av den långa produktionstiden för en färdig arbetshäst allvarliga olägenheter kan uppstå, om minskningen tillåtes fortsätta obehindrat ända till den tid, då en verklig bristsituation föreligger.

Även *statens jordbruksnämnd* anser, att ökat stöd bör lämnas den inhemska hästaveln. De av utredningen förordade åtgärderna är enligt nämnden i stort sett välbetänkta, men nämnden är icke övertygad om att de kommer att få hela den effekt, som avsetts. *Statskontoret* ställer sig än mera tveksamt i fråga om verkningarna av de föreslagna temporära åtgärderna. Ämbetsverket anför därvid, att en fortgående minskning av häststammen icke torde kunna undvikas med den tilltagande motoriseringen inom jordbruket. I betraktande härav och då någon garanti icke kan lämnas att medel för erforderliga stödåtgärder kan ställas till förfogande, sedan fondmedlen uttömts, synes det tveksamt, om en disposition av hästavelsfondens medel i den snabba takt, som avsetts, bäst kommer att gagna hästaveln.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framför den från utredningens motiveringar delvis avvikande ståndpunkten, att den pågående minskningen av hästbeståndet måste betraktas som en nödvändig och riktig anpassning till rådande förhållanden och att den därför icke torde erfordra något ingripande från det allmännas sida. Under förutsättning att stödåtgärder för hästaveln är angelägna för krigsberedskapens och försvarets behov har utskottet dock ansett sig kunna i huvudsak ansluta sig till utredningens förslag. Tre ledamöter av utskottet, nämligen herrar *Domö*, *Hallagård* och *von Hofsten*, förordar dock i anslutning till de skäl, som anförts av utredningen, att förslag om stödåtgärder skall framläggas snarast möjligt.

Vad speciellt angår skogsbrukets behov av hästar anför *domänstyrelsen*, *skogsstyrelsen* och *Sveriges skogsägareförbund*, att det nuvarande hästbeståndet ungefärligen torde täcka skogsbrukets behov men att på vissa orter brist möjligen kan finnas på hästar för skogskörslor. De båda sistnämnda remissinstanserna, liksom också *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* framhåller dock samtidigt, att en ytterligare minskning torde medföra allvarliga risker för skogsbruket. Då domänstyrelsen anser, att utredningens undersökning av det framtida hästbehovet endast är representativ för bondeskogsbruket, hemställer styrelsen, att utredningen skall kompletteras med en mera allsidig undersökning av skogsbrukets hästbehov. Även *Svenska lantarbetsgivareföreningen* förordar en dylik kompletterande undersökning.

I detta sammanhang må även nämnas, att frågan om lämpligheten att vid en inträdande bristsituation importera arbetshästar upptagits i en del yttranden. I samtliga yttranden, där frågan berörts, har emellertid denna utväg icke ansetts önskvärd. *Chefen för försvarsstaben* uttalar sålunda, att

det icke kan vara lämpligt att man ställer sig i beroendeförhållande till utlandet på ett område, där det icke är nödvändigt. Även *veterinärstyrelsen* förklarar sig dela utredningens uppfattning, att en knapphet på hästar icke bör mötas med importlättnader. Styrelsen, som har att pröva och avgöra ärenden rörande tillstånd att till riket införa hästar, erinrar vidare om att den, i samråd med *lantbruksstyrelsen*, är synnerligen återhållsam vid meddelande av tillstånd att införa arbetshästar. Sådana ansökningar bifalles i regel endast för gränsbor. *Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap* framhåller, att man i ett krisläge icke torde böra räkna med möjligheten av någon större import av hästar. Slutligen anför *Norrbottnens läns hushållningssällskap*, att ett visst intresse länge förelegat inom sällskapets verksamhetsområde för import av hästar från Finland och att för närvarande en stor del av områdets hästbestånd förnyas genom inköp i sydligare delar av landet. Enligt sällskapets mening bör emellertid förutsättningar finnas att göra området självförsörjande i fråga om uppfödning av draghästar. Sällskapet pekar därvid på att områdets stråfoderproduktion och goda möjligheter till unghästbeten talar för lämpligheten av en ökad hästuppfödning.

De föreslagna stödåtgärderna.

Ehuru behovet av åtgärder för den inhemska hästavelns stödjande under en övergångsperiod allmänt vitsordas i yttrandena, är meningarna delade beträffande åtgärdernas utformning och omfattning. Jag torde nu få närmare ingå på vad i yttrandena förekommit beträffande detaljerna i utredningens förslag och därefter även beröra vissa i yttrandena framförda särskilda önskemål rörande hästpremieringen, stöd åt exporten av varmblod m. m.

1. **Bidrag till hingsthållare.** Utredningens förslag om att under en övergångstid införa särskilda bidrag till hingstföreningar och i vissa fall även till enskilda personer, som håller hingstar av kallblodsras, tillstyrkes i princip av det övervägande flertalet utav de remissinstanser, som yttrat sig i frågan.

Sålunda finner *lantbruksstyrelsen* ett utvidgat stöd till hingsthållningsföreningar väl motiverat med hänsyn till deras grundläggande betydelse för hästaveln och de stora ekonomiska svårigheter, som de haft att kämpa mot under den senaste tiden. Styrelsen biträder även förslaget, att enskild hingsthållare må kunna tilldelas statsbidrag. *Statens jordbruksnämnd* har icke heller någon erinran i princip mot förslaget. *Flertalet hushållningssällskap* liksom också *Avelsföreningen för svenska ardennerhästen*, *Föreningen nordsvenska hästen* och *Riksförbundet Landsbygdens folk* tillstyrker likaledes väsentligt ökade statsbidrag till hingsthållning.

I vissa yttranden ifrågasättes däremot, om icke stödåtgärderna helt eller i vart fall till huvudsaklig del bör inriktas på åtgärder med syfte att direkt stimulera till ett ökat antal betäckningar och en ökad hästuppfödning.

Chefen för armén anser sålunda, i anslutning till vad som i ärendet anförts av *arméförvaltningens intendenturavdelning*, att det bör övervägas om icke, med hänsyn till önskvärdheten att i största möjliga grad stimulera till en ökad betäckningsfrekvens, de medel som kan disponeras för hästavelns stödjande huvudsakligen bör användas till en utvidgning av frisedels-systemet. Som ett alternativ till utredningens förslag framföres därför den tanken, att samtliga tillgängliga medel bör användas till frisedlar åt samtliga stoägare.

Liknande synpunkter anföres också av *Hallands läns hushållningssällskap*, som upplyser att sällskapet genom överläggningar med länets hingsthållare sökt organisera hingsthållningen på ett med hänsyn till det minskade stoantalet mera ekonomiskt sätt, men att hingsthållarna icke visat erforderligt intresse för en sådan planläggning. Därest understöd skall utgå, är det emellertid enligt sällskapets mening nödvändigt med en fullgod planläggning inom varje län. För att skapa tillräcklig stimulans för en ökad betäckningsfrekvens ifrågasätter sällskapet, huruvida det icke är lämpligare att i stället för de föreslagna bidragen till hingsthållning och frisedlar lämna en ersättning av förslagsvis 200 kronor för varje föl, som tillsammans med modern uppvisas för premieringsnämnd. Ett sådant system kommer enligt sällskapets mening att öka betäckningsfrekvensen och även möjliggöra något högre språngavgifter, varigenom en rätt planlagd hingsthållning kan ge ekonomiskt tillfredsställande resultat. Sällskapet förutsätter vidare, att för undvikande av utslaktning av fölen ett bidrag om 200 kronor därjämte skall utgå till varje efter premierade föräldrar fallen unghäst vid tre års ålder.

Även *Skaraborgs läns hushållningssällskap* förmenar, att stöd — därest sådant anses böra komma i fråga — huvudsakligen bör utgå i form av uppfostringspremier.

Värmlands läns hushållningssällskap ställer sig likaledes tveksamt till spørsmålet, huruvida höjda och utvidgade hingsthållningsbidrag är en lämplig form av stöd. Sällskapets förvaltningsutskott delar visserligen uppfattningen, att hingsthållarna arbetar under sådana ekonomiska betingelser att en höjning av nu utgående bidrag får anses angelägen. Emellertid anser utskottet samtidigt den av utredningen angivna årskostnaden för hållande av hingst vara väl högt beräknad. Enligt utskottets mening torde man kunna vänta den största effekten av sådana stödåtgärder, vilka direkt stimulerar till en ökning av betäckningsfrekvensen, nämligen betäckningsbidrag och om möjligt fölbidrag.

Även andra hushållningssällskap, såsom i *Kristianstads* och *Västmanlands län*. har — dock utan att avstyrka en viss höjning av hingstbidragen — anfört att direkt stöd för fölproduktionen i en eller annan form torde utgöra ett bättre stöd för hästaveln i nuvarande läge.

Beträffande storleken av de föreslagna bidragen har erinringar gjorts i en del yttranden, varvid en maximering av bidragens storlek förordats.

Statskontoret uttalar sålunda, att ett bidragssystem med icke maximerade tillskott knappast kan väntas uppmuntra föreningarna till att bedriva sin verksamhet på ekonomiskt mest lönande sätt. Understöden bör därför vara antingen maximerade eller allenast utgöra en begränsad del av det årliga underskottet.

Även *lantbruksstyrelsen* anser det olämpligt att under alla omständigheter täcka föreningarnas hela underskott med statsmedel. Ett sådant förfarande skulle enligt styrelsens mening medföra risk för att föreningarna icke ägnade samma intresse åt att söka hålla kostnaderna nere och driva verksamheten så ekonomiskt som möjligt. Styrelsen anför vidare följande härom.

Ej heller synes i något fall större bidrag böra komma i fråga än som är behöfligt för uppehållande av föreningarnas verksamhet. Liksom för närvarande sker i fråga om statsbidragen till föreningar, som håller hingstar av nordsvensk ras, bör dock vederbörande hushållningssällskap vid fördelningen av tillgängliga bidragsmedel taga hänsyn till de olika föreningarnas ekonomiska ställning. Därvid bör givetvis hänsyn tagas även till förutsättningarna för verksamhetens bedrivande på respektive orter. Fastställande av något maximibelopp för bidragen torde ändock icke vara nödvändigt, utan sällskapen bör äga bestämma bidragsbeloppen inom ramen för tilldelat anslag. Viss del av anslaget synes böra, liksom för närvarande är fallet med anslaget till statsbidrag till föreningar, som håller hingst av nordsvensk ras, reserveras för att efter ansökan fördelas av *lantbruksstyrelsen* mellan föreningar, som befinner sig i särskilt brydsamt ekonomiskt läge. Bland annat med hänsyn härtill samt till att bidrag även skall utdelas till enskilda hingsthållare, vartill medel icke särskilt beräknats av utredningen, bör — utan att den totala årliga anslagsanvisningen minskas — det genomsnittsbelopp per föreningsägd hingst, efter vilket sällskapen skall få statsbidrag, sättas något lägre än 2 000 kronor.

Riksförbundet Landsbygdens folk, med instämmande i ett till riksförbundets yttrande bifogat utlåtande från *Västmanlands länsförbund av Riksförbundet Landsbygdens folk*, anser, att bidragets storlek bör kunna begränsas till 1 000 kronor per år och hingst utan att ändamålet med stödet äventyras. Även *Västmanlands läns hushållningssällskap* uttalar sig för en sådan begränsning.

Med hänsyn till det särskilt beträngda ekonomiska läget för de föreningar, som håller nordsvenska hingstar, förordar *lantbruksstyrelsen* att högre bidragsbelopp skall beräknas för nordsvenska hingstar än för hingstar av ardenneras. Styrelsen anför härom bland annat följande.

Såsom utredningen visat, är antalet betäckningar per hingst avsevärt lägre inom den nordsvenska rasen än inom ardennerasen. Detta torde i främsta rummet sammanhänga med att den nordsvenska rasen mest förekommer i Norrland samt de skogrika bygderna i mellersta och södra Sverige, där de stora avstånden gör, att antalet hingstar icke kan utan olägenhet minskas. Det ringa antalet betäckningar per hingst medför sämre ekonomiska förutsättningar för hingsthållarna inom dessa områden, då betäckningsavgifterna i regel är de enda inkomsterna som kan påräknas av hingsthållningen. *Lantbruksstyrelsen* vill i detta sammanhang erinra om, att enligt den av utredningen verkställda stickprovsundersökningen angående det framtida behovet av hästar inom jordbruket och önskemålen i fråga om

rasfördelningen en betydlig förskjutning behöver äga rum mot ökad avel av nordsvenska hästar. Detta synes även vara helt naturligt med hänsyn dels till att traktorerna avlastat större delen av det tyngsta arbetet inom jordbruket från hästarna, varför en lättare häst oftast är tillräcklig för det återstående behovet, och dels till att behovet av hästar i framtiden i stor utsträckning kommer att hänföra sig till skogsbruket, för vilket den nordsvenska rasen i allmänhet anses lämpligare. Detta förhållande motiverar, att stödåtgärderna till hästaveln avväges så, att en utveckling i denna riktning icke motverkas.

I anslutning till det anförda föreslår lantbruksstyrelsen, att det statsbidrag, som skall tilldelas hushållningssällskapen för understödande av hingsthållning genom hingstföreningar, bör utgå med förslagsvis 1 800 kronor för föreningsägd hingst av nordsvensk ras i de fyra norrlandslänen och 1 600 kronor för varje föreningsägd hingst i övrigt.

Uttalanden till förmån för högre bidrag till hingstar av nordsvensk ras har även gjorts av, bland andra, *Kopparbergs* och *Jämtlands läns hushållningssällskap* samt *Föreningen nordsvenska hästen*. Vidare ifrågasätter *Gävleborgs läns hushållningssällskap*, om icke antalet staten tillhöriga nordsvenska hingstar bör ökas.

Utredningens förslag att hingsthållningsbidrag i vissa fall även skall kunna utgå till enskilda hingsthållare har allmänt biträtts eller lämnats utan erinran i yttrandena. Beträffande de föreslagna villkoren för dessa bidrag har emellertid i ett stort antal yttranden anförts dels att bidragen bör kunna utgå med samma belopp som bidrag till hingstföreningar, dels att det av utredningen uppställda villkoret att vederbörande skall ha hållit hingst sedan minst tio år tillbaka är alltför restriktivt. För lika bidragsbelopp till föreningar och enskilda hingsthållare uttalar sig, bland andra, *statens jordbruksnämnd*, *flera hushållningssällskap*, *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Avelsföreningen för svenska ardennerhästen* och *Föreningen nordsvenska hästen*. Yrkandet om mindre restriktiva villkor framföres av, förutom de nämnda remissinstanserna, *lantbruksstyrelsen* och *ytterligare några hushållningssällskap*. Lantbruksstyrelsen har i ämnet anført, att därest viss minimtid för hingsthållningen skall uppställas som ett särskilt villkor, den synes böra begränsas till fem år samt att undantag härifrån bör kunna göras, då särskilda skäl föreligger.

2. Bidrag till frisedlar. *Flertalet remissmyndigheter* har biträtt utredningens förslag att vid hästpremieringarna utöver i reglementet fastställda belöningar även frisedlar, lydande på ett belopp av 50 kronor, skall med vissa undantag utdelas för samtliga premierade fölston samt att i fråga om treåriga ston de nu utgående frisedlarnas värde skall höjas från 30 till 50 kronor. I åtskilliga av yttrandena har dock samtidigt tvekan framkommit om huruvida dessa åtgärder kan anses tillräckliga som stimulans för en ökad hästuppfödning.

Lantbruksstyrelsen har sålunda anslutit sig till förslaget men har samtidigt framfört följande erinringar.

Den av utredningen föreslagna utvidgningen av tilldelningen utav frisedlar och höjningen av de nuvarande frisedelsbeloppen torde sannolikt komma att medföra en avsevärt ökad betäckning av de mera kvalificerade stona. Detta torde dock icke komma att medföra en motsvarande ökning av hästaveln, ty det är uppfödningen av fölet till fullvuxen häst, som är det mest arbets- och kostnadskrävande momentet i hästuppfödningen och som för närvarande icke lämnar tillfredsställande ekonomiskt utbyte. Följden torde bli att — intill dess hästpriserna stigit så, att de täcker uppfödningkostnaderna — de med bidrag av statsmedel producerade fölen kommer att i betydande utsträckning säljas till slakt. En sådan utslaktning sker redan nu i ganska stor utsträckning. Det vore därför givetvis önskvärt, att stödet från det allmännas sida kunde sättas in på ett senare stadium i hästuppfödningen, det vill säga vid uppfödningen av fölen till arbetsdugliga hästar. För att ett stöd på detta stadium skall få någon nämnvärd stimulerande effekt, fordras emellertid så stora bidragsbelopp, att en dylik åtgärd icke synes möjlig att genomföra. Lantbruksstyrelsen anser sig därför böra ansluta sig till utredningens förslag i fråga om utlämnande av frisedlar, eftersom den föreslagna åtgärden liksom det ökade stödet åt hingsthållningen medför, att avelsmaterialet bibehålles och åtminstone fölproduktionen hålles i gång, så att den fortsatta uppfödningen snabbare kan komma i gång, då en kännbar hästbrist börjar göra sig gällande.

I flera andra yttranden, i vilka utredningens förslag i huvudsak biträtts, har olika önskemål framförts om smärre tillägg i syfte att vidga stödets räckvidd. Sålunda ifrågasätter *Stockholms läns och stads, Östergötlands läns, Jönköpings läns, Kronobergs läns, Kalmar läns södra, Gotlands läns, Blekinge läns* och *Malmöhus läns hushållningssällskap* samt *Riksförbundet Landsbygdens folk, Avelsföreningen för Svenska ardennerhästen* och *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen*, om icke systemet med frisedel som belöning bör utsträckas till att avse även ston, som uppvisas vid två års ålder. Såsom skäl härför anföres, att inga särskilda olägenheter torde kunna påvisas, om betäckning av ett normalt utvecklat sto sker redan det år stoet fyller tre år. Kostnaden för denna utvidgning beräknas av ardennerföreningen till 8 000 kronor.

Något högre frisedelsbelopp än de föreslagna förordas av *Uppsala, Västerbottens* och *Norrbottens läns hushållningssällskap*, nämligen respektive 60, 70 och 75 kronor. Även *Älvsborgs läns södra hushållningssällskap* anser frisedelsbeloppen väl lågt tilltagna. *Kristianstads läns hushållningssällskap* ifrågasätter, om icke frisedlarna bör inlösas med olika belopp för hingstar med olika kvalitet för att därigenom få fram ett större antal föl från de bästa hingstarna och samtidigt förbättra inkomsterna för de hingsthållare, som förvärvat bättre och dyrare hingstar. Såsom en komplettering av frisedelssystemet nämner slutligen *Södermanlands* och *Värmlands läns hushållningssällskap* möjligheten att införa fraktbidrag för stonas transport till hingst. Även *lantbruksstyrelsen* har övervägt en sådan stödform men funnit, att den för att få större effekt kräver betydande bidragsbelopp. Enligt styrelsens mening torde dock hinder icke möta för hingstföreningarna att inom ramen för sin stat genomföra en sådan differentiering av språngavgifterna, som överensstämmer med syftet för transportbidrag.

Till underlättande av frisedelssystemets tillämpning föreslår *Jämtlands läns hushållningsällskap*, att frisedel skall kunna utdelas till tidigare premierat sto, som av någon anledning ej blivit betäckt eller dräktigt, utan att stoet ånyo uppvisas vid premieringsplatsen. *Västernorrlands läns hushållningsällskap* framför vidare ett från hästägare inom länet framkommet önskemål, att frisedlarna skall få en giltighetstid av två år.

Såsom förut nämnts, ifrågasattes en mera radikal utvidgning av frisedelssystemet av *chefen för armén och arméförvaltningens intendenturavdelning*. I dessa myndigheters utlåtande förordas sålunda, att såsom ett möjligt alternativ till utredningens förslag bör övervägas, att samtliga för ändamålet tillgängliga medel skall disponeras för frisedlar. Sådana skall i så fall kunna utgå för samtliga kallblodsston, oavsett om de är premierade eller ej.

I flera yttranden uttalas tvivel om huruvida frisedelssystemet kan utgöra en tillräckligt effektiv eller lämplig stödform. I samtliga dessa yttranden avses stödet skola begränsas till premierade djur.

Utän att direkt avstyrka utredningens förslag ifrågasätter av nämnda anledning *Älvsborgs läns norra, Skaraborgs läns och Värmlands läns hushållningsällskap* en omprövning av den föreslagna stödformen, varvid i stället närmast fölbidrag eller uppfödningsbidrag skulle ifrågakomma. *Kalmar läns norra, Västmanlands läns hushållningsällskap* och *Riksförbundet Landsbygdens folk* förordar fölbidrag i stället för frisedelsbidrag. Enligt det förstnämnda sällskapets yttrande bör bidraget utgå med 50 kronor för föl och enligt de båda andra yttrandena med 100 kronor för föl eller för synbart dräktigt sto. Lämpligheten av fölbidrag motiveras i dessa yttranden bland annat därmed, att frisedlar i viss utsträckning icke företes till inlösning.

Hallands läns hushållningsällskap föreslår likaledes, såsom i annat sammanhang nämnts, i stället för frisedlar ett bidrag, förslagsvis 200 kronor, för föl som uppvisas tillsammans med modern vid premiering. Såsom skäl härför angives, bland annat, att sådana bidrag skulle utgöra en bättre stimulans för aveln än frisedlar. Bidragen har upptagits till relativt högt belopp för att genom ökat antal betäckningar och något höjda språngavgifter förbättra hingsthållningens ekonomiska resultat. Såsom tidigare anförts torde därvid inga hingsthållningsbidrag utgå. Som garanti för att fölen till följd av de låga hästpriserna icke nedslaktas och för att sålunda trygga tillgången på yngre hästar förordar sällskapet vidare, att ett ytterligare bidrag å 200 kronor skall utgå för varje häst om tre års ålder, vilken är fallen efter premierade föräldrar.

Uppfödningspremier, dock endast begränsade till ungstön och således närmast avsedda att vidmakthålla avelsmaterialet, finner *Göteborgs och Bohus läns* samt *Älvsborgs läns norra hushållningsällskap* ävensom *Avelsföreningen för svenska ardennerhästen* önskvärda.

Föreningen nordsvenska hästen anser för sin del, att stödet till uppfödarna enbart bör utgå i form av uppfödningsbidrag. Till motivering härför anför föreningen, att en stimulans av fölproduktionen utan ett samtidigt

underlättande av uppfödningen och avsättningen av fölen endast resulterar i en ökad fölslakt, understödd av statsmedel. Föreningen uttalar därjämte, att betäckningen av ett sto medför ringa kostnader jämfört med uppfödningen av fölet till en färdig häst. Lösningen av hästavelsfrågan bör därför enligt föreningens mening ske genom åtgärder, som kan göra uppfödningen lönande. Föreningen anför vidare i denna fråga.

Utredningen har beräknat kostnaderna för uppfödning av unghästar från föl till tre års ålder till omkring 3 000—3 500 kronor. För uppfödning till fyra års ålder får man räkna med ytterligare omkring 1 000 kronor. Om en fyraårig häst sålunda kostar cirka 4 000—4 500 kronor i uppfödning och den sedan skall säljas för 1 500—2 000 kronor, vilket är det genomsnittliga försäljningspriset för fyraåriga hästar enligt utredningens betänkande, är det lätt att föreställa sig, vilken stimulans detta innebär för hästuppfödaren och för hästaveln i dess helhet.

Staten har i viss mån bidragit till att hålla hästpriserna på en oskäligt låg nivå genom sin prispolitik under den senaste hästexporten. Man har till och med för fondering gjort särskilda avdrag på försäljningssumman, trots att denna varit så låg, att icke ens hälften av produktionskostnaderna blivit täckta. Inga andra producenter inom jordbruket torde ha blivit behandlade så som hästuppfödarna. Om staten vill bidra att blåsa liv i hästaveln igen, är det nödvändigt med en rakt motsatt prispolitik vid eventuellt kommande export av hästar, så att uppfödarna om möjligt får produktionskostnaderna täckta och i varje fall ej beskattas för lidna förluster.

Med hänsyn till att hästbeståndet alltmer förskjutits och synes komma att ytterligare förskjutas till de mindre jordbruket samt till skogs- och dalbygderna bör enligt föreningens uppfattning stödet sättas in på den hästtyp, som bäst passar sådana brukningsdelar och områden, nämligen den nordsvenska hästen, särskilt som de för ändamålet tillgängliga medlen icke förslår till uppfödningens bidrag av erforderlig storlek till samtliga hästar av kallblodsras. Föreningen är vidare av den uppfattningen, att för närvarande ett ganska stort överskott finnes på ardennerhästar, samtidigt som ett betydande underskott föreligger beträffande nordsvenska hästar. Därför hemställer föreningen, att det enligt utredningens förslag för frisedlar avsedda anslaget, 360 000 kronor, måtte under en femårsperiod utgå till uppfödningens premier för enbart nordsvenska unghästar.

Övriga framförda önskemål.

I åtskilliga yttranden, särskilt sådana från hushållningssällskap och enskilda sammanslutningar, har åtskilliga andra önskemål framkommit, vilka delvis icke direkt ansluter sig till de av utredningen framlagda förslagen men likväl har samband med frågan om hästavelns omfattning och lönsamhet. Jag torde därför få i korthet ingå även på dessa spörsmål.

Ändringar av olika nu gällande bestämmelser för hästpremieringen förordas i flera yttranden. Jag torde i detta sammanhang till en början få nämna, att *hushållningssällskapens förbund* i en framställning den 30 september 1952 föreslagit, att det årliga antal betäckningar, som erfordras för

att penningpris skall kunna utgå till premierad hingst, inom hela landet sänkes från 20 till 10 per år. I anslutning härtill föreslås även, att den åldersgräns, som gäller för erhållande av penningpris, skall höjas från 15 till 18 år. Till motivering för nämnda förslag anföres, att betäckningsfrekvensens nedgång förorsakat ekonomiska svårigheter för hingsthållningen, vilket medfört att förstklassigt avelsmaterial går eller hotar att gå förlorat. I yttrandena över utredningens betänkande uttalar sig *Jönköpings läns, Kalmar läns södra, Malmöhus läns och Gävleborgs läns hushållningssällskap* samt *Avelsföreningarna för svenska ardennerhästen och för svenska varmblodiga hästen* likaledes för en sänkning av det stipulerade minimiantalet betäckta ston. Vidare ansluter sig *Kalmar läns södra* och *Gävleborgs läns hushållningssällskap* till förslaget om en höjning av den förut nämnda åldersgränsen för hingstar. I samband härmed må även nämnas, att *Kalmar läns södra* och *Gävleborgs läns hushållningssällskap* samt *Avelsföreningen för den svenska ardennerasen* dessutom föreslår, att den nu gällande bestämmelsen, att penningpris icke må utgå för ardennersto vid mer än 10 års ålder, upphäves och att alltså penningpris skall utgå, oavsett ras och ålder, till varje sto som uppvisas med åtföljande föl eller synbart dräktigt.

I några yttranden beröres kostnaderna för deltagande i hästpremieringarna samt belöningarnas storlek. *Sålunda* anför *Gotlands läns hushållningssällskap*, att den starkt avtagande tillslutningen till premieringarna icke enbart torde bero på minskad tillgång till avelsmaterial utan även på det förhållandet, att framförandet av djuren till premieringsplatsen blivit alltför dyrbart i förhållande till den nytta ägarna anser sig ha av premieringsnämndens utlåtande och av de belöningar, som kan erhållas. *Avelsföreningen för varmblodiga hästen* framhåller, att nu utgående pris för varmbloodston icke undergått någon förändring på många år och därför till följd av det försämrade penningvärdet icke motsvarar kostnaderna för uppvisningen vid premiering. Föreningen anser därför skäligt, att dessa priser höjes till 50 kronor för bokstaven B, 100 kronor för AB och 150 kronor för A. I syfte att stimulera intresset för hästaveln hemställer vidare *Västmanlands läns hushållningssällskap* och *Västmanlands länsförbund av Riksförbundet Landsbygdens folk*, att sådana penningpriser skall utgå till alla premierade ungston, att de täcker kostnaderna för deltagandet i premieringarna. Slutligen framhålles i, bland annat, yttrandena från *Avelsföreningarna för svenska ardennerhästen* och *för svenska varmblodiga hästen* betydelsen av skådepenningar som belöning. I dessa yttranden förordas därför, att denna form av belöning skall få vidsträcktare användning vid premiering av unghästar.

För att få till stånd bättre avsättningsförhållanden framföres i yttrandena vissa förslag angående dels inköpen av hästar för krigsmakten, dels exportstimulerande åtgärder.

Vad angår arméns inköp må till en början nämnas, att *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen* föreslagit en höjning av remontpriserna och i anslutning härtill även av uppfödningsspremierna. Föreningen anför härom följande:

Huvudparten av de varmblodiga hästarna (halvblodshästarna) finner avsättning såsom remonter. Det nu utgående remontpriset har sedan flera år icke motsvarat uppfödningsekostnaderna, vilket föreningen i olika sammanhang understrukt. Den av utredningen verkställda uträkningen av uppfödningsekostnaderna har styrkt detta. Föreningen anser det ofrånkomligt, att remontpriset höjes. Utan tvekan verkar de s. k. uppfödningsspremierna stimulerande, men föreningen anser, att även dessa är för låga. Föreningen vill därför föreslå såsom minimum, att remontpriset höjes från 1 900 kronor till 2 400 kronor och uppfödningsspremien från 200 kronor till 400 kronor. Härigenom kan uppfödaren av varmblodig häst påräkna ett pris, som åtminstone i det närmaste motsvarar den uppfödningsekostnad om 3 000 kronor, som utredningen funnit vara den genomsnittliga för en treårig nord-svensk och varmblodig häst.

I samband med frågan om remontpriserna torde jag få anmäla att *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 27 augusti 1952 hemställt, att ytterligare medel måtte få disponeras av statens hästavelsfond till uppfödar- och bevaringspremier för godkända men icke inköpta remonter m. fl. hästar. Styrelsen erinrar i skrivelsen om att Kungl. Maj:t den 30 juni 1952 i enlighet med riksdagens beslut föreskrivit, att för varmblodiga hästar må för vart och ett av åren 1952 och 1953 utdelas högst 150 uppfödarpremier å 200 kronor samt för 1953 högst 150 och för 1954 högst 300 bevaringspremier å 400 kronor enligt följande grunder.

Uppfödarpremie skall utgå för sådan av remonteringsnämnden godkänd treårig remont, som icke inköpts för statens räkning eller vunnit avsättning genom export. Bevaringspremie skall utgå för dels remont, för vilken uppfödarpremie tilldelats uppfödaren, under förutsättning att hästen vid fyra och fem års ålder befinnes godtagbar, och dels fyraårigt avelssto, för vilket uppfödarpremie vid tre års ålder utgått och som vid fyra eller fem års ålder ej har följ men åter blivit betäckt och som i övrigt uppfyller fordringarna för bevaringspremie.

För nu ifrågavarande ändamål skall enligt riksdagsbeslutet medel tagas i anspråk från statens hästavelsfond.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att premierna skulle än bättre motsvara sitt ändamål, om hästuppfödarna kunde beredas möjlighet att på något längre sikt beräkna de ekonomiska betingelserna för fortsatt uppfödning. Styrelsen finner det därför önskvärt, att frågan om uppfödarpremier för år 1954 och bevaringspremier för år 1955 snarast möjligt upptages till behandling. Fördenskull hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att få disponera ytterligare 150 000 kronor av statens hästavelsfond, varav 30 000 kronor till uppfödarpremier år 1954 och 120 000 kronor till bevaringspremier år 1955. Fördelningen av premierna bör ske enligt nu tillämpade grunder.

I fråga om arméns inköp av hästar av kallblodsras förordar *Stockholms läns och stads* samt *Örebro och Gävleborgs läns hushållningssällskap*, att liknande system bör tillämpas som vid inköp av remonter. Vidare uttalas i ett par yttranden, att inköpspriserna vid inköp av såväl remonter som kallblod bör anpassas efter uppfödningsekostnaderna.

Till stöd för export av varmblodiga hästar hemställer *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen*, att ett belopp av 75 000 kronor skall ställas till lantbruksstyrelsens förfogande. Föreningen anför till motivering här för följande.

Sedan några år har för landets varmblodsavel nyttig export av varmblodiga hästar ägt rum till Schweiz. Härutöver har export förekommit till Finland, och under innevarande år har sådan export påbörjats till Norge. För närvarande har möjligheterna för export till Danmark undersökts och synes vara gynnsamma. Föreningen vill starkt understryka nödvändigheten av att exporten vidmakthålles och i görligaste mån utvecklas. Vid höjning av remontpriset på sätt som föreslagits av föreningen måste därför uppmärksammas, att medel ställas till lantbruksstyrelsens förfogande för att möjliggöra denna export. Med beräkning efter exportens nuvarande omfång torde ett belopp av 75 000 kronor vara erforderligt.

Avelsföreningen för svenska ardennerhästen förordar att årligen ett visst belopp, förslagsvis 15 000 kronor, skall ställas till förfogande för att efter lantbrukstyrelsens prövning användas till kostnader för propaganda och annat med syfte att utomlands finna avsättning för svenska hästar, företrädesvis avelsdjur.

En annan väg till ökad lönsamhet för hästaveln angives av *Föreningen nordsvenska hästen*. Enligt föreningens mening är det av största betydelse för det framtida hästavelsarbetet, att åtgärder vidtages för att rationalisera hästuppfödningen. Föreningen anser, att rationaliseringsåtgärder särskilt torde kunna ge resultat i fråga om de mindre jordbruken, där isolerad uppfödning av enstaka unghästar ställer sig dyrbar och arbetskrävande. Det nuvarande systemet med statsbidrag till gemensamhetsbeten bör därför utvidgas och utökas samt en undersökning verkställas rörande möjligheterna att anordna gemensamhetsuppfödning av unghästar för mindre jordbrukare.

Med syfte att för skogsbrukets del åstadkomma ett bättre utnyttjande av det minskande hästbeståndet förordar slutligen *domänstyrelsen m. fl.* en vidgad forskning och upplysningsverksamhet på det körtekniska området. Verksamheten bör enligt styrelsens uppfattning anförtros skogsbrukets arbetsstudieorganisationer, vilka bör få erforderliga medel till förfogande för ändamålet.

Stödåtgärdernas finansiering m. m.

Statskontoret har icke någon erinran mot att statens hästavelsfond tages i anspråk för de ändamål, utredningens förslag innefattar. Enligt ämbetsverkets mening torde det dock vara mindre lämpligt, att medel för samma ändamål samtidigt äskas å riksstaten. Ämbetsverket förutsätter vidare, att en disposition av fondmedlen kommer att beaktas vid uppgörandet av jordbrukskalkylen.

Särskilt med hänsyn till att totalisatorinkomsterna är betydande för närvarande ifrågasätter *lantbruksstyrelsen*, om icke en viss del av de behövliga medlen, förslagsvis hälften av de belopp, som årligen skall disponeras, bör anvisas på driftbudgeten. Styrelsen erinrar härvid om att större delen av hästavefsfondens medel eljest kommer att förbrukas under en femårsperiod.

III. Anslaget till hästavelns befrämjande.

Jag torde härefter få anmäla *lantbruksstyrelsens* framställning om medelsbehovet för nästa budgetår under reservationsanslaget till hästavelns befrämjande. Till en början må härvid följande uppgifter lämnas, avseende anslagets storlek under de två närmast föregående budgetåren samt det belopp, som jag sedermera vill föreslå för nästkommande budgetår.

	Anslag	Netto- utgift	Reservation vid budget- årets utgång
1951/52	1 116 200	1 352 373	497 000
1952/53 (statsliggaren s. 765)	1 385 000		
1953/54 (förslag)	1 330 000		

Utöver det av 1952 års riksdag anvisade anslaget disponeras under innevarande budgetår för ändamålet ett belopp av 100 000 kronor av en vid utgången av budgetåret 1951/52 förefintlig reservation å anslaget. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 augusti 1952 skall det sålunda disponibla beloppet, 1 485 000 kronor, fördelas å olika ändamål enligt följande sammanställning.

1. Hästpremieringen			
a) årsarvoden till premieringsnämndsordförandena	10 500		
b) särskilda dagarvoden m. m.	121 900		
c) penningpris m. m.	355 600		488 000
2. Uppfödnings- och andra premier			
a) varmblodiga avelsston	15 000		
b) varmblodiga hingstar	10 000		
c) remonter	120 000		
d) varmblodiga ackordshästar	10 000		
e) av remonteringsnämnd uttagna avelsston	30 000		
f) nordsvenska ackordshästar	15 000		200 000
3. Särskilda bidrag för främjande av nordsvensk hästavel			
a) bidrag för framstående ston	2 000		
b) främjande av enskild hingsthållning	50 000		
c) kostnader för inköp och försäljning av avelsston genom hushållningssällskapens försorg	2 000		
d) betäckningsbidrag	8 000		
e) gemensamhetsbeten för unghästar	100 000		162 000

4. Understöd åt hästavelsföreningar m. m.		
a) svenska ridsportens centralförbund	100 000	
b) jockeyklubben	50 000	
c) avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen ...	35 000	
d) de svenska lantliga ryttarföreningarnas centralförbund	30 000	
e) svenska travsportens centralförbund	60 000	
f) föreningen nordsvenska hästen	15 000	
g) riksföreningen för ridningens främjande, ridfrämjandet	70 000	
h) till Kungl. Maj:ts förfogande utöver a)—g)	100 000	460 000
5. Understöd till hovvårdsföreningar och ambulerande hovslagare		125 000
6. Understödjande åtgärder i allmänhet å hästavelns område		50 000
	Summa kronor	1 485 000

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 27/8 1952) har hemställt, att anslaget skall uppföras med 1 507 500 kronor. Styrelsen räknar emellertid härvid med att av reservationer å anslaget skall under nästa budgetår tagas i anspråk 150 000 kronor mot 100 000 kronor innevarande år. Förslaget innebär, att anslaget skall höjas med 122 500 kronor enligt följande sammanställning.

	Ökning	Minskning
1. Hästpremieringen: särskilda dagarvoden m. m.		50 000
2. Uppfödning- och andra premier: remonter, varmblodiga ackordshästar samt av remonteringsnämnden uttagna avelsston	80 000	
3. Uppfödning- och andra premier: nordsvenska ackords- och dragstamhästar	7 500	
4. Understöd åt de svenska lantliga ryttarföreningarnas centralförbund	10 000	
5. Understöd åt föreningen nordsvenska hästen	15 000	
6. Understöd åt riksföreningen för ridningens främjande, ridfrämjandet	50 000	
7. Till Kungl. Maj:ts förfogande för understöd åt hästavelsföreningar m. m.	25 000	
8. Understöd till hovvårdsföreningar och ambulerande hovslagare	25 000	
9. Understödjande åtgärder i allmänhet å hästavelns område .	10 000	
10. Större reservation		50 000
	222 500	100 000
		+ 122 500

M o t i v 1. I denna anslagspost för budgetåret 1952/53 ingår en till 45 000 kronor beräknad engångskostnad för viss materialanskaffning, vilken kostnad nu bortfaller. Lantbruksstyrelsen räknar vidare med att premieringskostnaderna kan förbilligas med 5 000 kronor genom att till samma dag förläggas premieringsförrättningarna på två eller flera platser.

2. Bland annat till följd av stegrade uppfödningsekostnader anser lantbruksstyrelsen, att nu utgående uppfödningepremier å 200 kronor för hästar av ifrågavarande kategorier bör höjas till 300 kronor. På grund av svårigheterna att mera tillförlitligt beräkna antalet hästar av ifrågavarande tre kategorier föreslår styrelsen vidare, att de berörda delposterna skall sammanföras till en gemensam post.

3. På grund av framför allt de stegrade uppfödningsekostnaderna hemställer lantbruksstyrelsen, att uppfödningepremierna för nordsvenska ackords- och dragstamhästar skall höjas från 100 till 150 kronor per häst.

4. Under hänvisning till att de svenska lantliga ryttarföreningarnas verksamhet väl vitsordats från skilda håll och att föreningarna utgör en av de viktigaste faktorerna i strävandena att upprätthålla den varmblodiga hästaveln anser lantbruksstyrelsen, att föreningarnas verksamhet i möjligaste mån bör stödjas.

5. I sitt den 8 maj 1952 avgivna utlåtande (nr 34) med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Hästavelns befrämjande, framhöll riksdagens jordbruksutskott — i avslutning till vad som anförts i inom riksdagen väckta motioner om vissa åtgärder på hästavelns område — att även den nordsvenska hästaveln i nuvarande läge otvivelaktigt kämpade med stora svårigheter. Utskottet förutsatte därför, att Kungl. Maj:t, om så erfordrades, komme att från den del av anslaget, som avsåges skola stå till Kungl. Maj:ts förfogande, tilldela föreningen nordsvenska hästen ytterligare medel till stöd för dess verksamhet. Detta utskottets uttalande lämnades av riksdagen utan erinran.

Med utgångspunkt från vad sålunda förekommit, har föreningen i skrivelse till lantbruksstyrelsen anhållit, att såväl för innevarande budgetår som för budgetåret 1953/54 komma i åtnjutande av ett till 30 000 kronor höjt statsbidrag. Vad angår innevarande budgetår erinrar lantbruksstyrelsen om att de tillgängliga medlen är mycket begränsade. Däremot har lantbruksstyrelsen i vad avser budgetåret 1953/54 i princip intet att erinra mot bifall till ansökningen i denna del. Ökningen av bidraget torde emellertid höra läggas å den nu ifrågavarande delposten och icke, såsom avsikten är för innevarande budgetår, belasta de poster, som stå till Kungl. Maj:ts förfogande för olika understöd på hästavelns område.

6. Den under ridfrämjandets överinseende stående, genom dess förmedling statsunderstödda och å ett stort antal platser bedrivna ridhusverksamheten är av värde icke minst därutinnan, att denna verksamhet absorberar ett betydande antal av arméns ackordshästar, varjämte för användning i ridhusen direkt från uppfödarna inköpes icke så få hästar. Härigenom upprätthålles en värdefull reserv av inridna och i övrigt för militärt bruk lämpliga hästar.

Intresset för ridsporten har under de senare åren varit i stigande men kan befaras komma att avtaga, därest icke särskilda åtgärder i understödjande syfte vidtages. Lantbruksstyrelsen anser det därför vara av behovet påkallat, att ridfrämjandet får möjlighet att bedriva sin gagnande verksamhet

under något gynnsammare ekonomiska betingelser än de som hittills förelagat.

Av flera skäl har lantbruksstyrelsen funnit att det skulle vara lämpligt, om de för ridfrämjandets del för olika ändamål ifrågakommande statsbidragen sammanfördes till den anslagspost, varom här närmast är fråga. Detta skulle innebära, att bidraget för administrationskostnader komme att avlastas från den till Kungl. Maj:ts förfogande ställda delposten för understödjande åtgärder i allmänhet å hästavelns område.

7. Delposten användes för bidrag till sådana på hästavelns område verkande sammanslutningar, vilka i regel år från år erhållit statsbidrag med i stort sett oförändrade belopp och vid planeringen av sin verksamhet är inställda på fortsatta dylika bidrag. På grund av den allmänna prisstegringen kommer utan tvivel väsentligt ökade behov av understöd att göra sig gällande under de närmaste åren, varför man torde böra räkna med höjt bidrag till avelsföreningen för svenska ardennerhästen. Samma är förhållandet med det till Sveriges stuteriboksstyrelse regelmässigt utgående bidraget till kostnaderna för utgivande av raststamboken för ädla hästar.

8. För nu ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett oförändrat belopp av 125 000 kronor. I samma mån som de äldre, stationära hovslagarna upphör med sin verksamhet och, som oftast är fallet, icke efterträdes av nya, gör sig emellertid bristen på hovslagare alltmer gällande. Hästägarna måste i allt högre grad förlita sig på biträde av ambulering hovslagare. Som en följd av detta är den ambulering hovvårdsverksamheten stadd i stark utveckling, och för kommande år kan alltså räknas med ett ökat antal till bidrag kvalificerade hovslagare. Med hänsyn jämväl till, bland annat, de undan för undan stigande resekostnaderna finner lantbruksstyrelsen önskvärt, att bidragen tillmätas något rikligare än vad hittills varit möjligt. Nu nämnda förhållanden och hovvårdens stora betydelse motiverar, att anslagsposten för budgetåret 1953/54 uppräknas till 150 000 kronor.

9. Oaktat att från denna anslagspost skulle avlastas det sedvanliga årsbidraget till ridfrämjandets administrationskostnader, torde hästavelns betryckta läge motivera, att den ekonomiska ramen för understödjande åtgärder på detta avelsområde vidgas till 60 000 kronor, d. v. s. samma belopp som för vart och ett av budgetåren 1949/50 och 1950/51 stått till förfogande för sådant ändamål.

I sin förut anmärkta skrift den 29 januari 1953 hemställer *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen*, att anslag till uppfödningpremier för varmblodiga travarhästar skall utgå efter samma grunder som för galopphästar.

Lantbruksstyrelsen har den 12 februari 1953 avgivit utlåtande i ärendet och därvid överlämnat en skrift av Svenska travsportens centralförbund. I sitt utlåtande tillstyrker lantbruksstyrelsen framställningen och hemställer, att delposten till bidrag till Svenska travsportens centralförbund skall för

budgetåret 1953/54 höjas med 70 000 kronor till 130 000 kronor. Till stöd härför anför styrelsen i huvudsak följande.

Enligt de av Jockeyklubben den 22 november 1952 fastställda grunderna för utdelning av avelspris skall sådana utgå för seger, oberoende av prisets storlek, samt för platspris (alltså för i löpning som tvåa eller trea inkommande häst) till ett värde av 1 000 kronor och därutöver, dock minst 50 kronor. En inom lantbruksstyrelsen verkställd utredning har visat, att där-est dessa fördelningsgrunder under år 1952 tillämpats i anslutning till kapp-löpningarna, skulle det belopp å 40 000 kronor, som utgår till Jockeyklubben, ha medgivit avelspris å föga mer än fem procent av respektive hästars vinstsummor, under det att motsvarande procenttal för de varmblodiga travhästarnas del icke skulle ha uppgått till stort mer än två. Den föreliggande ansökningen åsyftar sålunda närmast att till travaravelns favör utjämna denna skillnad.

Spörsmålet om höjning av avelsprisen för de varmblodiga travhästarna är av gammalt datum, ehuru detsamma först nu med det bekymmersamma lä- get i fråga om landets försörjning med hästar fått särskild aktualitet.

Lantbruksstyrelsen kan i det väsentliga vitsorda de av föreningen anförda och av Svenska travsportens centralförbund i dess yttrande närmare utvecklade skälen för den föreliggande framställningen. Det ligger visserligen i sa- kens natur, att åtskilliga av landets till ett antal av omkring 2 500 uppgå- ende varmblodiga travhästar icke utan vidare kan inpassas i försvarets hästkadrer, men de bildar dock som helhet en i ett ansträngt läge värdefull reserv, som bör i möjligaste mån vidmakthållas. En ökning av avelsprisen skulle utan tvivel bidra därtill.

Med hänsyn tagen jämväl till de betydande belopp, som genom travspor- ten tillföres det allmänna, tillåter lantbruksstyrelsen sig sålunda föreslå ökad medelsanvisning för nu ifrågavarande viktiga ändamål. För att åstad- komma den vad gäller avelsprisen önskvärda pariteten mellan uppfödarna av olika kategorier varmblodiga hästar, torde erfordras att det totala bidra- get till Svenska travsportens centralförbund höjes med 70 000 kronor.

Vidare hemställer *hushållningssällskapens förbund* (skr. 30/9 1952) om sådan ändring av hästpremieringsreglementet, att penningspris skall inom hela landet kunna utgå för premierad hingst under förutsättning, att den under året betäckt minst 10 ston och själv är högst 18 år gammal.

IV. Departementschefen.

Jordbrukets utveckling under senare år kännetecknas bland annat av en långtgående och hastigt genomförd mekanisering. Samtidigt har under nå- gra år förelegat ett visst överskott på arbetshästar, vilket medfört, att pri- serna på unghästar kommit att ligga så lågt, att uppfödningen ofta blivit förlustbringande. Dessa omständigheter har föranlett, att hästaveln efter hand nedgått i sådan utsträckning, att möjligheten att tillgodose landets behov av hästar för framtiden synes ha satts i fara. En sådan utveckling ter sig i rådande läge allvarlig redan med hänsyn till vår militära och eko- nomiska beredskap såvitt angår dragkraften. Ett alltför reducerat hästbe- stånd kan vidare även under normala yttre förhållanden få menliga följder

för skogsbruket. I fråga om jordbruket synes det önskvärt, att det för framtiden kvarstående behovet av hästar utan svårighet kan tillgodoses, så att en oekonomisk övermekanisering undviks. Av olika skäl torde det slutligen vara angeläget, att det för näringslivets och försvarsmaktens behov erforderliga hästbeståndet grundas på inhemsk avel.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har enligt hästavelsutredningens uppfattning utvecklingen nu nått en punkt, där särskilda stödåtgärder är erforderliga för att dels bevara förutsättningarna för en fortsatt inhemsk avel och dels stimulera till en sådan ökning av hästuppfödningen, att den redan skönjbara framtida bristen på draghästar undviks eller i vart fall lindras. Såvitt nu kan bedömas torde utredningens uppfattning av läget vara välgrundad. Det förtjänar framhållas, att riktigheten därav icke har bestritts av någon utav remissinstanserna.

Med hänsyn till det anförda finner jag det motiverat att nu framlägga förslag till särskilda åtgärder för att bemästra det krisläge, i vilket hästaveln redan befinner sig. De i utredningens betänkande angivna riktlinjerna synes därvid i huvudsak kunna läggas till grund för dessa åtgärder. På grund av de erinringar, som framkommit i några av remissyttrandena, torde dock vissa jämkningar vara påkallade.

Utredningens förslag innebär, dels att särskilda bidrag skall utgå till hingsthållare, dels ock att det nuvarande frisedelssystemet för ungston skall utvidgas. I några remissyttrandena har ifrågasatts, huruvida icke stödet för hingsthållningen bör helt lämnas i form av rikligare betäckningsbidrag. Det torde emellertid vara klart, att hingsthållningsföreningarna för närvarande befinner sig i ett så beträngt ekonomiskt läge, att man icke kan lita enbart till en dylik indirekt stödåtgärd. Jag delar därför utredningens uppfattning, att båda de angivna stödformerna bör komma i fråga.

Vad härefter till en början gäller bidragen till hingsthållare utgår för närvarande sådana till föreningar, som håller hingstar av nordsvensk ras, med i genomsnitt 500 kronor per hingst i södra och mellersta Sverige samt 600 kronor i Norrland, där föreningarna har speciellt svåra ekonomiska problem. För ändamålet anslås årligen å riksstaten ett belopp av 50 000 kronor. Vad som kan återstå odisponerat av detta belopp, sedan bidragen utbetalts, fördelas mellan de föreningar, som befinner sig i särskilt brydsamt läge. För hingstar av ardenerras utgår icke något bidrag. Med utgångspunkt från ett inköpspris av 8 000 kronor, till vilket räntefritt statslån erhållits med en amorteringstid av åtta år, har den årliga förlusten för hingsthållare beräknats till i genomsnitt 2 000 kronor för år och hingst. Bland utgifterna har därvid upptagits en årlig amorteringskostnad av 1 000 kronor. Utredningens förslag innebär, att hingsthållarens verkliga förlust skall täckas genom särskilda bidrag under en tid av fem år. Bidragen skall alltså icke vara maximerade. De avses skola utgå även för ardennerhingstar och kunna tilldelas icke blott hingsthållningsföreningar utan också enskilda

hingsthållare. I sistnämnda fall föreslås de dock skola begränsas till 500 kronor för varje hingst.

Även enligt min mening bör bidragen till hingsthållningsföreningarna fördelas under hänsynstagande, bland annat, till föreningarnas ekonomiska ställning. Såsom framhållits av statskontoret torde emellertid redan av principiella skäl en maximering av bidragen böra ske. Därvid synes gränsen kunna sättas icke oväsentligt lägre än vid det belopp av 2 000 kronor, som enligt utredningen utgör den genomsnittliga förlusten per hingst. Sålunda torde de ökade frisedelsbidrag, som jag i det följande ämnar förordna, vara ägnade att höja betäckningsfrekvensen och därigenom förbättra hingsthållarnas ekonomi. Jag förutsätter också, att vid fördelningen av hingsthållningsbidragen en bättre planläggning av hingsthållningens omfattning i förhållande till det verkliga behovet kommer att äga rum inom varje hushållningsällskaps område. Även härigenom torde förlusten kunna nedbringas något. Härtill kommer, att den i utredningens kostnadskalkyl angivna amorteringstiden av åtta år utan olägenhet torde kunna förlängas till tio år. Den årliga amorteringen kan härigenom beräknas till ett 200 kronor lägre belopp, varigenom den uppskattade förlusten minskas i motsvarande mån.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag, att det föreslagna bidraget bör kunna maximeras för hingst av ardenneras till 1 600 kronor samt för hingst av nordsvensk ras till — utöver de för närvarande utgående bidragen — 1 200 kronor i södra och mellersta Sverige och 1 300 kronor i norra Sverige. Att det sammanlagda bidraget för nordsvenska hingstar därigenom kommer att bli högre än bidraget för ardennerhingstar motiveras av att de föreningar, som håller nordsvenska hingstar, arbetar under särskilt brydsamma ekonomiska villkor. Möjlighet bör finnas att gå utöver de sålunda föreslagna maximibeloppen, därest så påkallas av särskilda omständigheter.

Med hänsyn till hästavelns nuvarande läge har jag ingen erinran mot att bidrag även skall kunna utgå till enskild hingsthållare i trakt, där hingstförening ej finnes och hingsthållningen eljest kan äventyras. Att såsom villkor för bidrag föreskriva viss minimitid för hingsthållningen synes mig knappast lämpligt. Såsom utredningen framhållit bör emellertid sträng återhållsamhet iakttagas i fråga om dessa bidrag. Medan en hingsthållningsförening bedriver sin verksamhet fristående och är helt beroende av vad den inbringar, ingår den enskilda hingsthållningen regelmässigt allenast som ett led i annan verksamhet. På grund härav och då det därtill kan vara vanskligt att bedöma den enskilda hingsthållningens ekonomiska resultat, synes det skäligt, att bidrag till enskild hingsthållare maximeras till lägre belopp än vad som förordats i fråga om de föreningsägda hingstarna. Det högsta bidragsbeloppet till sådan hingsthållare torde enligt min uppfattning lämpligen böra bestämmas till 500 kronor för ardennerhingst och 600 kronor för nordsvensk hingst. Även här synes möjlighet böra finnas att, när särskilda omständigheter så föranleder, överskrida det angivna maximibeloppet.

Föreningarnas hingstbestånd torde för närvarande uppgå till cirka 200 ardennerhingstar och 75 nordsvenska hingstar, därav omkring 25 i norra

Sverige. Med de jämkningar av utredningens förslag, som jag har förordat, skulle sålunda till ifrågavarande bidrag åt hingsthållningsföreningar erfordras ett årligt belopp av $(200 \times 1\,600 + 50 \times 1\,200 + 25 \times 1\,300 =)$ 412 500 kronor. Till särskilda bidrag åt föreningar med särskilt brydsamt ekonomiskt läge samt till bidrag åt enskilda hingsthållare torde härutöver behöva beräknas ett belopp av 40 000 kronor. Sammanlagt skulle sålunda för ändamålet erfordras $(412\,500 + 40\,000 =)$ i runt tal 450 000 kronor om året.

I enlighet med vad utredningen föreslagit bör bidragsverksamheten omhänderhas av lantbruksstyrelsen och bidragen utgå på samma sätt och i tillämpliga delar efter i huvudsak samma grunder, som gäller för nuvarande bidrag för hållande av nordsvenska hingstar. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera utfärda erforderliga föreskrifter i ämnet.

De nu föreslagna hingsthållningsbidragen syftar till att bevara den väsentligaste faktorn för en framtida ökning av hästaveln, nämligen hingstarna. Såsom utredningen framhållit är emellertid därjämte en omedelbar ökning av hästuppfödningen påkallad, om icke ganska snart ett besvärande bristläge skall inträda. En sådan ökning torde icke vara att påräkna, förrän en påtagligare förbättring av hästuppfödningens lönsamhet inträtt. Eftersom ett dylikt läge med all sannolikhet icke inträffar, förrän hästbeståndet nedgått till en nivå, som ur tidigare anförda synpunkter kan medföra allvarliga olägenheter, finner jag i likhet med utredningen det vara nödvändigt att redan nu stimulera till en ökad uppfödning.

Det effektivaste sättet att få till stånd en ökad reproduktion av hästbeståndet är utan tvivel att lämna ett sådant ekonomiskt stöd till produktionen av föl och uppfödningen av unghästar, att det blir ett verksamt bidrag till hästavelns lönsamhet. Även mycket måttliga bidrag av detta slag skulle emellertid medföra kostnader, vartill finansiella förutsättningar saknas. Att såsom från något håll föreslagits begränsa stödet till enbart uppfödningen av hästar utav nordsvensk ras kan icke anses tillfredsställande. Under sådana förhållanden synes den av utredningen föreslagna åtgärden, innebärande en allmän utvidgning av frisedelssystemet, utgöra den bästa utvägen.

Enligt nu gällande bestämmelser premieras treårigt ungsto, som befinnes vara av god beskaffenhet såsom individ, med frisedel som — med undantag för sto av skogsrussras — lyder å 30 kronor. Frisedeln utställs å viss hingst, som premieringsnämnden finner lämplig. Utredningens förslag innebär, att frisedlar å 50 kronor skall utdelas till samtliga vid hästpremieringarna premierade treåriga och äldre ston, i fråga om de sistnämnda dock med undantag för fullblodsston, såvida de icke användes i halvblodsaveln, varmblodiga travarston och ston av skogsrussras. Hänvisning till viss hingst anses icke böra förekomma. Som villkor för inlösen av frisedel skall dock gälla, att betäckningen skett av premierad eller staten tillhörig hingst.

Ett på nu angivet sätt utformat stöd kan lämnas inom en förhållandevis begränsad kostnadsram. Även om en betydande nedslaktning av de med

hjälp av bidragen producerade fölen skulle komma att äga rum, är det föreslagna stödet dock i vart fall ägnat att i förening med de föreslagna hingsthållningsbidragen vidmakthålla de avelsmässiga förutsättningarna för en framtida ökning av hästbeståndet. Jag finner mig därför böra biträda utredningens förslag i denna del. Såsom framhållits i ett flertal remissyttranden synes det emellertid vara lämpligt att frisedelssystemet skall gälla även ston, som uppvisas vid två års ålder. I åtskilliga fall torde nämligen dessa vara så väl utvecklade, att de kan betäckas redan det år, under vilket de fyller tre år. Jag har fördenskull intet att erinra mot att frisedlar skall kunna tilldelas jämväl tvååriga ston. Det torde få ankomma på vederbörande premieringsnämnd att i varje särskilt fall avgöra, huruvida ifrågakommande ston nått en sådan grad av utveckling, att frisedel bör utdelas.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, torde erforderliga föreskrifter få utfärdas av Kungl. Maj:t.

I fråga om kostnader för de särskilda bidragen för frisedlar har utredningen med frånräknande av det belopp av omkring 40 000 kronor, som för närvarande utgår av anslaget till hästavelns befrämjande för frisedlar till treåriga ungston, uppskattat medelsbehovet för ändamålet till 360 000 kronor årligen. Härtill kommer den av mig förordade utvidgningen av stödet till tvååriga ston, vilken torde draga en kostnad av omkring 10 000 kronor. Enligt min mening torde det emellertid vara tillfyllest med en sammanlagd medelsanvisning av 350 000 kronor om året.

De av mig sålunda förordade särskilda bidragen till hingsthållning och frisedlar skulle draga en årlig kostnad av $(450\,000 + 350\,000 =) 800\,000$ kronor. Såsom jag förut framhållit är syftet med bidragen att skapa ett särskilt stöd för hästaveln i ett tillfälligt krisläge. Utredningen har föreslagit, att detta stöd skall utgå under en tid av fem år. För min del anser jag, att denna tid utan fara för större olägenheter kan minskas något, och vill förordas att den bestämmes till endast fyra år. Därvid förutsätter jag tillika, att omfattningen av och formerna för hjälpåtgärderna kommer att omprövas varje år.

Sammanlagt skulle för genomförandet av vad jag sålunda föreslagit erfordras ett belopp av icke mindre än $(800\,000 \times 4 =) 3\,200\,000$ kronor. Det är uppenbart, att en medelsanvisning av denna storlek icke kan belasta den ordinarie driftsbudgeten. I likhet med utredningen finner jag mig därför böra föreslå, att beloppet i stället skall utgå ur statens hästavelsfond, till vilken genom beslut av 1947 års riksdag avsattes ett belopp av 5 000 000 kronor. Fonden har icke tagits i anspråk förrän föregående år, då riksdagen beslöt, att ur densamma skulle tills vidare i avbidan på resultatet av hästavelnutredningens arbete utgå uppfödning- och bevaringspremier till de varmblodiga hästarna med 200 kronor såsom uppfödningsspremie till envar av 150 osålda remonter samt 400 kronor såsom bevaringspremie under de följande åren till de sålunda premierade hästarna. Kostnaden härför beräknas till 30 000 kronor för år 1953, 90 000 kronor för år 1954 och 150 000

kronor årligen för tiden därefter. Genom beslut den 30 juni 1952 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att uppfödningsspremier skall utgå för år 1953 samt bevaringspremier för åren 1953 och 1954. Vad jag i det föregående föreslaget torde icke ha någon inverkan på behovet av de nu ifrågavarande premierna. Dessa synes därför böra utgå även i fortsättningen för att ge uppfödarna möjlighet att på något längre sikt beräkna de ekonomiska betingelserna för sin verksamhet, och det torde därför få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om att uppfödningsspremier skall utgå jämväl under år 1954 samt bevaringspremier under år 1955. För den händelse behållning skulle uppstå å de medel, som beräknats för sådana premier, torde denna — därest riksdagen icke har något att erinra — få användas för att främja exporten av hästar. Även om fonden belastas med de sålunda angivna utgifterna, är dess behållning dock så stor, att kostnaderna för de i det föregående föreslagna stödåtgärderna utan svårighet kan täckas. Frågan om att tillföra fonden nya medel torde få upptagas till behandling vid senare tillfälle.

I fråga om de i vissa yttranden framställda särskilda önskemålen rörande ändringar i hästpremieringsreglementet, ytterligare åtgärder för att främja hästavelns lönsamhet m. m. får jag framhålla, att flera av dessa önskemål är av den beskaffenhet att de förtjänar att övervägas. Emellertid är jag icke beredd att nu utan föregående utredning taga ställning till desamma. De torde därför icke för närvarande böra föranleda någon åtgärd.

Vad härefter angår medelsberäkningen till reservationsanslaget till hästavelns befrämjande för budgetåret 1953/54 får jag anföra följande.

På grund av den betydelse, som de lantliga ryttareföreningarna har för den varmblodiga hästaveln, vill jag biträda, att understödet till föreningarnas centralförbund höjes med 5 000 kronor till 35 000 kronor. Jag förordar vidare, att bidraget till föreningen nordsvenska hästen höjes med 5 000 kronor till 20 000 kronor och till riksföreningen för ridningens främjande med 15 000 kronor till 85 000 kronor. Med hänsyn till den uppenbart missgynnade ställning, som de varmblodiga travhästarna intager i förhållande till övriga varmblodiga tävlingshästar, ävensom till de stora belopp, som genom travsporten tillföres det allmänna, anser jag mig även böra biträda hemställan om ökad medelsanvisning till förstnämnda slags hästar. Jag förordar sålunda, att bidraget till svenska travsportens centralförbund skall höjas med 20 000 kronor till 80 000 kronor. Å andra sidan bör, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, delposten till särskilda dagarvoden m. m. på grund av minskat medelsbehov sänkas med 50 000 kronor. Mot hemställan att de tre särskilda delposterna till uppfödningss- och andra premier till remonter, varmblodiga ackordshästar och av remonteringsnämnd uttagna avelsston skall sammanföras under en post, har jag intet att erinra. I övrigt kan jag icke tillstyrka de under ifrågavarande anslag framställda yrkandena.

Till hästavelns befrämjande torde sålunda för nästa budgetår böra beräknas (1 485 000 + 5 000 + 5 000 + 15 000 + 20 000 — 50 000 =) 1 480 000 kronor. Då en odisponerad reservation av 150 000 kronor beräknas föreligga

vid ingången av budgetåret 1953/54, synes anslaget böra uppföras med 1 330 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) bemyndiga Kungl. Maj:t att ur statens hästavelsfond disponera erforderliga medel till särskilda åtgärder för stöd-
jande av hästaveln i huvudsaklig överensstämmelse med de
riktlinjer, som angivits i det föregående;
- 2) till *Hästavelns befrämjande* för budgetåret 1953/54 an-
visa ett reservationsanslag av 1 330 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen,
att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll
utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bertil Persson.